

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Corr. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izobra vsak dan razen ponedeljka
Naročnina zna mesečno Lit 18.—
in inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Jo-
trome Lit 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Nuove posizioni occupate in Tunisia

10 velivoli nemici abbattuti — Nella Sirtica attività operativa limitata

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 4 gennaio 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 954:
Nella Sirtica l'attività operativa è stata ostacolata dalle avverse condizioni atmosferiche.

Un aeroporto avanzato veniva bombardato da una nostra formazione con riuscito attacco notturno.

In Tunisia reparti di italiani e germanici hanno consolidato i successi dei giorni scorsi ed occupato nuove posizioni.

In nemico perdeva cinque velivoli in combattimento, altrettanti erano abbattuti dal tiro contraereo di unità terrestri.

Non è ritornato alla base, dalla sua missione di guerra, un nostro cacciatore.

Nove postojanke zavzete v Tunisu

10 sovražnih letal uničenih — V Sirtiki omejeno operacijsko delovanje

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 4. januarja naslednje 954. vojno poročilo:

V Sirtiki je bilo operacijsko delovanje ovrneno zaradi neugodnih vremenskih razmer.

Neka naša letalska skupina je izvršila uspešen penežni napad na neko prednje sovražno letališče.

V Tunisu so italijanski in nemški oddelki utrdili svoje uspehe iz prejšnjih dni in zasedli nove postojanke.

Sovražnik je izgubil v borbah pet letal, prav toliko pa jih je sestrelila protiletalska obramba kopnih enin.

S svojega vojnega poleta se eno naše letalo ni vrnilo na oporišče.

NACIONALNI DIREKTORIJ STRANKE DUCEJU

Slovesno ustoličenje novega Nacionalnega direktorija Stranke v Beneški palači

Rim, 3. jan. a. V Beneški palači je bilo pod predsedstvom Duceja od 17. do 18.15 umestitveno zborovanje novega Nacionalnega direktorija Stranke.

Navzoči so bili Tajnik stranke, ministri Bottai, Pavolini in Ricci, podtajnik Buffarini-Guidi, general Galbiati, podtajniki Farnesi, Ravasio, Scorza in Tarabini, člani direktorija Bonamici, Deste, Giuliani, Alello, Bogazzi, Bonino, Delgorosso, Gaggioli, Pellegrini, Giampietro, Tosi, inspektorji Balzarini, Barberini, Biggini, Bottai, Fabrizzi, Frontoni, Gatto, Gazzotti, Giannetto, Busatti, Bonsebiante, Manaresi, Mancini, Morini, Nucci, Pagliani, Pellizzi in Tarchi. Opravičili so se člani nacionalnega direktorija Ferretti di Casteferretto in inspektorji Bolletti, Mittica in Offeddu.

Tajnik stranke Eksk. Vidussoni je naslovil na Duceja naslednjo resolucijo:

Duce! Pred vami je zbran novi Nacionalni direktorij Stranke in njegovi inspektorji.

Sledeč Vašim natančnim in nepreklicnim ukazom so bile vrhovnemu vodilnemu organu Stranke vrnjene one izrazito politične značilnosti, ki zagotavljajo s tem, da ga ojačujejo, opravljanje njegovih naravnih nalog. V tem letu dela ste videli, da je Stranka, ki jo Vi vodite naravnost, bila na pohodu in vredna Vašega zaupanja in zgodovinske dobe, ki jo domovina preživlja. Brez posebnih opazk, brez doktrinskih ovinkov, ki so često prej napravljali brezplodno izvrševalno akcijo in zastavljali kretanje, so hijerarhom Stranke prišli od najvišjih, ko izvesti vsa navodila, ki prihajajo od Vas. Mislimo na Stranko, na Vašo revolucionarno Stranko, odločno, močno, človeško in realistično, ki deluje pod kategoričnim imperativom, ki ne pozna posamičnih tolmachenj in ne sofizmov. Pred vsem drugim sta vojna in zmaga! Vse za vojno in predvsem za zmago! Pri tem hodimo naravnost po poti, kakršna je vedno bila Vaša, pravilna in svetla, in verj, stvarnosti, predanosti in žrtvovanja.

Duce! Dovolite mi, da tega 3. januarja, ki nas spominja na odločilni dan pohoda in razvoja Vaše revolucije, ki ste jo usmerili proti bodočnosti, potrdim in svetil polnosti čustva popolne predanosti, da samo v Vas in za Vas črpata sile naša čast in odgovornost našega vsakdanjega dela. Stranka je Vaša, Vaši so moji, ki verujejo strastno in fanatično v Vas. Za njimi so množice, goreče, zdrave in delavne Vaših fašistov in vsa narod Italije, ki veruje v Vas.

Duce, v moji poslušnosti je samo beseda Vašega vojaka, ki se izraža v imenu Vaših volkavov: Poveljajte nam, kakršnakoli bo preizkušnja, Vaši moji Stranke so nespremenljivo zvesti povelju. Spuščajte ga z neizbrno gorečnostjo Vam bodo rekli, da živijo za Vas in za Vaše zgodovinske prizadevanje!

Duce je nato določil smernice, ki naj jih organi stranke izvajajo na vseh področjih narodnega življenja.

Proslava zgodovinskega Ducejevega govora

Rim, 3. jan. a. Po nalogu direktorija PNF je nacionalni svetnik Ezio Maria Gray v gledališču Adriano proslavil zgodovinski govor, ki ga je Duce imel 3. januarja 1925-III. Gledališče so napolnile rimske Črne srajce in vsi prvaki rimske zveze, rimskega fašija in krajevnih skupin. Navzoči so bili številni člani vlade, šef glavnega stana Milice, najvišji vojaški predstavniki rimske posadke, kakor tudi prefekt in guverner Rima. Navzoči so bili tudi zastopniki narodno-socialističnih organizacij v Italiji in v Rmu ter množica tujadov iz sedanje vojne. Na odru so bili razpostavljeni okrog prapora rimske federacije prapori krajevnih skupin.

S toplimi odobravanji je bil ob vstopu v dvorano pozdravljen minister Tajnik stranke Eksk. Vidussoni, ki ga je sprejel Zvezni tajnik Rima.

Eksk. Vidussoni je otvoril manifestacijo s pozdravom Duceja. Nacionalni svetnik Ezio Maria Gray je v svojem spominskem govoru omenil najprej položaj, v katerem je bila Italija ob pričetku 1. 1925., ko so jo od vseh strani napadale razkrojevalne sile, ki so hoteli triumfirati med Revolucijo in nad Stranko. Poudarjajoč, da je Duce, ki mu je stalno in zvesto sledil narod, odnesel najlepšo zmago nad njimi s govorom, ki znači konec b'ke Aventina. Je govornik učinkovito podal primerjavo med tedanjim italijanskim notranjim položajem, ki se je zaključil z zmago najboljših sil naroda, in med položajem, ki se je v mednarodnem pogledu razvil po nastopu fašizma, ki je zaradi vedno večjega sovražstva naših nasprotnikov nujno prešel v vojno, v kateri

se danes borimo. Enako kakor se sije na mednarodnem področju upirajo pohodu Italije, tako se danes naši večni sovražnik kakor tedaj zatekajo k zadnjemu sredstvu, da bi odtrgali narod od Duceja. Kakor pa je bil Duce s svojim narodom tedaj glavni bорец in zmagovalec nad razkrojevalnimi silami, tako se bosta Duce in narod v neoljudivi povezanosti borila do zmage, ki bo značila totalno uničenje sovražnika.

Govor je bil sprejet z dolgim odobravanjem in s toplimi pozdravi Črnih srajcev veliki narodno-socialistični Nemčiji in njenemu voditelju, ko je govornik omenil usodno povezanost Italije in Nemčije in podpis jeklenege pakta.

Ob zaključku manifestacije, ki se je končala s pozdravom Duceja na ukaz Tajnika stranke, so se rimske Črne srajce strinile okrog Eksk. Vidussonija in navdušeno manifestirale za Duceja.

Strnjenost italijanskega naroda okrog Duceja

Madrid, 3. jan. s. Ob obletnici zgodovinskega Ducejevega govora, dne 3. januarja 1925, poudarja tukašnji tisk sličnost med zadnjim Mussolinijevim govorom v zbornici korporacij in govorom 3. januarja 1925. V obeh govorih je Mussolini zavzel stališče proti intrigam in zasedam, s katerimi skušajo sovražniki preprečiti zgodovinski pohod fašizma. Kakor je tedaj fašizem reagiral na notranjo opozicijo, tako se danes ves narod z Ducejem dviga strnjen proti sovražnikom v odločni volji, da nadaljuje vojno do odločilne zmage.

Inozemske sodbe o Italiji v vojni

Praga, 3. jan. a. Pod naslovom »Kako živi Italija v vojni« objavljajo »Česke Slove« dopis iz Rima, v katerem opisuje v zadnjih dveh letih vojne nastale spremembe v življenju naroda ter poudarja, da Italijani, ki v svojem družinskem življenju in pri delu premagujejo težkoče ter se žrtvujejo, ne kažejo javno svojih skrbi. Najbolj vidna sprememba se opazja na cestah. Dopisnik opisuje razna transportna sredstva, zgrajena v Italiji iz lahkih kovin, s čimer je bilo prihranjenega mnogo železa, jekla, bakra in med. Dopisnik piše o »avtarkični ceste«. Nato ugotavlja, da v Italiji ne gradijo več železnih drogov za električne napeljave in svetilnike, katere so nadomestili drogi iz železobetona in umetnega kamna. V nadaljnjem podčrtava dopisnik, da je s toliko zlorabljenjo lahkonostjo Italijanom pripisani »dolce far niente« samo še fraza, kajti v Italiji sedaj vsi vneta delajo. Tako zvano družabno življenje skoraj ne obstoja več in družina obvladuje življenje Italijanov. Dopisnik opisuje življenje na kolodvorih, ki so vedno natrpani s potniki in vojaki, ter govori o povečani nakladi listov, ker so se povečale želje javnosti po vesteh z bojišč. Te želje dokazuje globoko sodelovanje naroda v vojni. Narod se zaveda, da je ta vojna ugoden dogodek in ne politična epizoda. V zaključku pravi dopisnik, da značaj Italijanov vedno razočara sovražnikov pričakovanje, kajti kljub zunanji ranljivosti nad vse občutnega temperamenta sta v italijanskem značaju močno razvita energija za odpor in duh požrtvovalnosti tako, da imajo Italijanski ljudje med vsemi narodi južne Evrope največjo duhovno silo.

Madrid, 2. jan. a. Dolg izvešek o delovanju Italije v 1. 1942 objavlja list »Arriba«. Italijansko vojno udejstvovanje se ne more izločiti iz splošnega okvira udejstvovanja trojnega pakta. Z vojaškega stališča je bil v 1. 1942 značilen izredno velik povisek donosa Italije k skupni stvari na vseh frontah in na vseh morjih. Poudarjajoč gigantski napor Italije v Afriki, južnaška dejanja Armira v Rusiji, krasno pomorsko udejstvovanje z mnogimi epizodami, junastva posameznikov, kakor akcije proti Gibraltarju in v atlantski bitki, ogromno delo letalstva, zlasti torpednih letal v borbi proti sovražnim ladjam in spremembo položaja v Afriki, ki sta ga Italija in Nemčija bliskovito obvladali z zasedbo Francije, Korzike, Tunisa in Bizerte, opisuje pisec nadalje narodno življenje, ki označuje za hudo etapo žrtve v tistini, ki jih narod, strnjen okrog Duceja, junastvo prenaša. List podčrtava smotno gospodarsko politiko režima za obrambo lire in vlog, da se prepreči inflacija, ter

poudarja, da se je splošni položaj v državi precej zboljšal v primeri z 1. 1941, zlasti glede oskrbe. Racioniranje živil deluje s kronometrično rednostjo in se ni omejilo zaradi napora mednarodnega odbora za oskrbo in cene, katerega delo list zelo hvali. Pomnožile so se trgovinske izmenjave italijansko-nemške proizvodnje. Pisec prikazuje socialno udejstvovanje režima, zaščito delavcev in podpiranje borcev ter ob koncu čudovito udejstvovanje Mussolinija, ki je duša naroda in posebnost italijanskih krepost. List omenja ob zaključku Mussolinijevo stalno navzočnost med narodom in italijanskimi vojniki in njegovo naporno delo, ki ne pozna odmora in bo vodilo Italijo do zmage.

Živahno udejstvovanje japonskega letalstva

Tokio, 4. dec. s. Japonski glavni stan objavlja, da so letalske skupine japonske mornarice napadle in uničile letalsko oporišče sovražnika, ki so ga gradili v Merauke (Nova Gvineja), in odbile sovražne napade na Rabaul ter Sulumi. V Mundi in na otoku Narukumi je bilo v letalskih borbah in po japonskem protiletalskem topništvu sestreljenih 12 sovražnih letal. Poročilo ugotavlja, da so Japonci napadli Merauko 30. in 31. decembra. Glede operacij poudarja, da so letalske enice japonske mornarice, ki se nahajajo na Novi Britaniji in Salomonskih otokih, odbile nad 50 sovražnih letal, ki so napadla Rabaul in Sulumi med 31. decembrom in 2. januarjem. V teh dneh je japonsko protiletalsko topništvo sestrelilo 6 izmed napadajočih sovražnih letal. Pred otokom Narakumi je bilo v letalskih borbah sestreljenih od 30. decembra do 1. januarja 5 sovražnih letal. V teh dneh je japonsko protiletalsko topništvo sestrelilo nadaljnje sovražno letalo.

Zvišanje davkov v Španiji

Madrid, 2. jan. Danes je stopil v veljavo zakon glede davčnih obremenitev za potrošnje, po katerem so bili zvišani davki na živilske konzerve, na vino, alkoholne pijače, pivo, tobak, tkanine, lan, jutro in še nekatere najbolj potrebne življenjske predmete. Luksumni davek, ki so ga morali že sedaj obplačevati na tobak in premičnine, je bil zvišan za okrog 30% (Piccolo).

Naročite se na »Dobro knjigo«

Velike sovjetske izgube ob Donu

Uspešni nemški napadi v srednjem odseku vzhodne fronte

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 4. jan. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V raznih odsekih fronte na ozemlju Donu in na področju pri Stalingradu so utrpele s vjeste čete v nadaljnjih svojih napadih velike izgube.

V nekem pristanišču ob Črnem morju na obali Kavkaza je bila poškodovana z bombnim zadetkom trgovska ladja srednje velikosti.

Naši napadalni oddelki so v srednjem odseku fronte izvedli uspešna podjetja. Sovražni sunki so bili odbiti.

V zaledju neke armije so bile sovjetske tolpe obkoljene in je bilo uničenih 1400 banditov, razdejanih 65 taborišč in veliko število zaklonišč, zaplenjenega pa mnogo orožja in obsežne zaloge municije in drugega oskrbovalnega materiala.

Trdovratni krajevni boji južnovzhodno od Ilmenskega jezera se nadaljujejo.

Pred Ribiskim polotokom so nemška brza bojna letala potopila trgovsko ladjo s 5000 br. reg. tonami, nadaljnja ladja pa je bila težko poškodovana.

V južnem Tunisu so nemško-italijanske čete potisnile francoske sile proti zapadu. Letalstvo je napadalo z velikim uspehom transportni promet sovražnika na železnicah in cestah. Na sovražniškem letalskem oporišču so bili z bombnimi zadetki v polno povzročeni požari. Spremljajoči lovci so sestrelili pet sovražniških letal.

Nemška podmornica je potopila severovzhodno od Orana v močno zavarovanem konvoju parnik s 5000 br. reg. tonami.

Med prodorom oddelka britanskih letal podnevi proti zapadnemu francoskemu obalnemu ozemlju je bilo brez lastne izgube sestreljenih 16 večmotornih letal.

V poznih večernih urah so britanska letala podvela vzhodnoevropski napad na zapadno nemško ozemlje. Prebivalstvo je imelo izgube. Dve angleški letali sta bili sestreljeni.

Po uspešnih dnevnih napadih nemških brzih bojnih letal proti južni angleški obali so nemška bojna letala ponoči v več valovih izvedla močan napad na pristaniško mesto Hull, kjer so bili opaženi obsežni požari.

Izčrpavanje sovjetskega vojnega stroja

Nobeni napori ne bodo mogli ustaviti procesa postopnega razpadanja sovjetskih sil, ki ga določa zmagovito orožje Osi

Berlin, 4. jan. Tukašnji pristojni opazovalci trdijo v svojih pregledih položaja na vzhodnem bojišču, da velikih sovjetskih ofenziv — v nasprotju s tem, kar trdi anglosaska propaganda — ne smemo smatrati za znamenje obnovejnega in ojačenega dinamizma sovjetskega vojnega stroja, temveč so nasprotno le naravna posledica procesa postopnega razpadanja, ki bi se zaustavil le tedaj, ako bi te ofenzive dovedle do kakih taktičnih ali strateških uspehov.

Z drugimi besedami bi lahko rekli, da je bil Stalin prisiljen izvršiti ta novi strašni napor, čeprav je vedel, da bi bil samo z zopetno osvojitvijo Ukrajine, Doneške kotline in Kubanskega ozemlja kos novi polletni ofenzivi in sicer z izgledi, ki bi ne bili povsem negativni. To nam pojasnjuje tudi obseg njegovih sedanjih naporov in nam odgovarja na vprašanje, zakaj more in mora Timošenko metati v borbo vse svoje razpoložljive rezerve, na desetine in desetine divizij, na tisoče tankov, neštete eskadre lovcev in bombnikov.

Borba se bo nedvomno nadaljevala vse do pomladi in v bližnjih dveh mesecih bo sovjetska napadalnost verjetno dosegla obseg, kakršnega še ni dosegel nikjer. Nekaj pa lahko že sedaj pribijemo v zvezi s tem, da namreč vzlic vsem tem velikim naporom Rusi ne bodo dosegli svojih ciljev, kar bo imelo za posledico, da ne bodo mogli zaustaviti procesa postopnega razpadanja, ki ga neizbežno določa zmagovito nemško in zavezniško orožje.

Ni celo izključeno, kakor pripominjajo v Berlinu, da bo velika obraba sovjetskega vojnega stroja le še pospešila te razkroj, ki utegne nastopiti še prej kakor si je mogoče predstavljati po samih dejstvih. Sicer

Letalski boji na zapadu

Berlin, 4. jan. a. Ponoči se je doznalo iz pooblaščenega vira, da je nekaj angleških bombnikov preletelo zapadno Nemčijo in odvrglo na neko mesto v Porurju svoj tovor zažigalnih in rušilnih bomb. Nastala je škoda v stanovanjskih okrajih. Civilno prebivalstvo je imelo izgube. Protiletalsko topništvo in nemški nočni lovci so sestrelili nekaj sovražnih bombnikov. Doznava se nadalje, da so nemški lovci med napadom angleškega letalstva na obalno ozemlje zapadne Francije sestrelili v letalskih dvobojih 15 štirimotornih letal.

pa si ni mogoče delati prevelikih utvar. Kolos, kakršen je boljševiski, ima v sebi nepreračunljive možnosti začasnih vstajenj, čeprav so ti dvigi le negativnega značaja. Nobenega dvoma ni na primer, da se Stalin niti hip ne bo pomisljal, da ne bi žrtvoval prebivalstva velikih ozemelj, samo da bi zagotovil oskrbovanje rdeče vojske in delavstva v tvornicah. Prav tako je gotovo, da bo stahanovski sistem še bolj izveden, da bi se s takim pretiranim delom izpolnil vsaj del nastalih vrzeli.

Končno tudi ni izključeno, da ne bi Anglosasi, čim bi se jim zdelo, da se vzhodno bojišče lahko zruši, pospešili delovanje zakona o najemu in posojilu po vsej sili, čeprav bi večina konvojev, namenjenih v Murmansk in Arhangelsk, končala na dnu morja.

Isti opazovalci nadalje ugotavljajo, da pomeni vse, kar se trenutno dogaja na vzhodnem bojišču, v vojaškem pogledu le epizode kakor operacije pretekle zime. Sovjetska vojska ni in ne bo sposobna, da bi dosegla resnične taktične in strateške uspehe, pa se spričo tega položaja ne bo bistveno izpremenil niti tam, kjer je bilo treba zaradi ogromnega sovražnega pritiska izvršiti umik osonno popravilo bojne črte. Zapustitev kake prednje postojanke ne pomeni nič v okviru splošne borbe; za to opuščenost postojanko stoji druge, ki so še močnejše, in za njimi nove, še silnejše. Zato se bo boljševiski naskok prej ali slej zaustavil, pa naj bo še tako silovit. Pri tem nam ni treba niti upoštevati dejstva, da se izgube napadalec vedno večje kakor onega, ki se brani, torej so na slabšem Rusi. Zato je slepa utvara sovjetskega vrhovnega poveljništva, da bodo zimske ofenzi-

ve obrabile nemški vojni stroj tako močno, da bi prihodnji pomlad ne bil več sposoben nadaljevati svojega zmagovitega pohoda.

Glede tako zvane obrabe je zanimivo in celo značilno, da skuša moskovska propaganda prehiteti, da tako rečemo, samo sebe, ko trdi, da bo sovjetska vojna proizvodnja dosegla svoj višek prav ob koncu te zime. Od te dobe naprej, trdi ta propaganda, bodo baje sovjetske tvornice na Uralu in v Sibiriji izdelale na mesec po 6000 tankov in 5000 letal. Te številke so precej podobne onim, ki jih je pred dnevi objavil pristojni urad v Washingtonu, ko je v tolažbo k Novemu letu dejal, da bo ameriška letalska proizvodnja dosegla v tem letu 10.000 letal na mesec.

Ako bi številke mogle eksplodirati kakor strelivo, potem bi sovjetska koalicija že davno zmagala. Vsekakor pa bi se jih lahko posluževali za izpolnjevanje vrzeli, na primer vrzeli v vojni in trgovski mornarici, ki so jih anglosaske veleisle zabeležile v 1. 1942 in o katerih je z avtentičnimi podatki poročalo nemško vrhovno poveljništvo 1. januarja t. l. Na dani je, da je ta bilanca potopitev razkralila propagandiste onkraj Rokavskega preliva in Atlantika in da je njih reakcija vedno bolj smešna. (Il Piccolo.)

Štirinista železnica v Ukrajini

Hamburg, 2. jan. a. V tukašnjih gospodarskih krogih potrjujejo, da se bo zgradila v Ukrajini štirinista železnica, za katero je bil načrt že odobren. S tem bo ojačeno in zboljšano celotno evropsko omrežje za železniške prevoze. Nova proga bo šla skozi Berlin ter bo zvezana z industrijskim ozemljem Porurja. Po njej se bo po najkrajši poti prevažal prid-lek Ukrajine v nemške industrijske predelave. Odcep proge bo tekkel v Francijo, drugi pa bo zvezan s prometno mrežo med severom in jugom in sicer na progi Hamburg—Rim.

Italijansko-bolgarski trgovinski sporazum

Sofija, 2. jan. s. Predsednik ministrskega sveta in zunanji minister Filov ter italijanski minister grof Magiistrati sta podpisala v znanem ministristvu dodatni protokol za leto 1943 k italijansko-bolgarski trgovinski pogodbi. Bolgarska vlada je prišla na znatno carinske dajave za uvoz italijanskih izdelkov tekstilne industrije. Protokol je stopil takoj v veljavo.

Nov dokaz plemenitega sočutja vojske z ljubljanskimi reveži

Te dni se je Poveljnik Armadnega Zbora Ekke. Gastone Gambara podal na občno, da bi obiskal župana generala Rupnika. Ob tej priliki je General Gambara izročil županu znesek 50.000 lir, ki jih je Poveljnik II. Armade Ekke. General Ma. r. Roatta d. ločil ljubljanskim revežem.

Ta drugi veliki dar Ekke. Roatta je nov dokaz duševne plemenitosti, ki navdaja zmagovito italijansko vojsko, ki je trda, neupogljiva proti sovražnikom, a ne pozablja dobrih stvari in njihovih potreb.

Župan se je živo zahvalil poveljniku Armadnega Zbora s prošnjo, naj tolažbi ču-

stva njegove globoke hvalečnosti in čustva hvalečnosti vsega prebivalstva do Poveljnika II. Armade in do slavne Italijanske Vojske. General Rupnik je sporočil Ekke. Gambara, da bo odvedel veliki dar zvesto najpotrebnejšim sile prebivalstva, ki ne uživajo pooblaščenke podpiranja ustanov in drugih organizacij, tako da bodo imeli prednost zlasti tisti, ki so zaradi bolezni in finančnih stiskah nadalje žene, pred porodom, družine z mnogimi otroki in drugi primeri, ki zaslužijo posebno upoštevanje.

Tuniško bojišče

Mornarica gleda na kontinent z vidika pristaniških mest, piše nemški vojni poročalec Hans Thyssen v »Völkischer Beobachterju«. Tripolis in Bengazi, Derna in Tobruk, to so pojmi zanje. Med temi mesti pa ležijo — kakor kaže sleherni vojni — mrtve, kameniti in peščeni puščave. Potnik pozdravlja »Vio Balio« kot rešino sled, ki ga vodi k vodi, k življenju in k ljudem.

Ze površen pogled na obalo Tunisa in Alžira pa kaže čisto spremenjeno sliko. Namesto rjavo-rdečih pustih skal razveseljujejo tod okrog okoli zeleno porasli grci in hribi. Mesta na tem obzoru Sredozemskega morja se ne zdijo kakor oaze, ki jih je umetno namakanje okrasilo z zelenjem. Hiše, zgrajene v mavriškem in francoskem kolonialnem slogu, se zdijo, kakor da rasejo iz živga zaledja. Bizerta ima n. pr. 25.000, Tunis pa celo 90.000 prebivalcev. Italijanske naselbine kažejo, s kakšnim trudom in znojem je bila prenesena kultura iz matere domovine in kako težko so jo presadili na kolonialna tla. Francozom je bilo dano, da so vse, kar so potrebovali, dobili in razvili na mestu. Samo zunanje oblike pričajo o uvoženih industrijskih dobrinah. Zaradi tega se oko vedno razveseli na poti od tunijske obale do bojišča. Tod okrog so ceste iz asfalta in tega s človek kmalu navadi. Treba je namreč povedati, da deževje v teh krajih spremeni vsako netlakovano pot v pravcato rusko močvirje, kateremu ni mogoče odleti.

O francoskem kolonialnem gospodarstvu pričajo velike udobne stanovanjske hiše s prostornimi skednji. Vse to je v velikem naprotju z bornostjo arabskih naselij, kjer najde potnik kvečjemu kolibice iz blata. V njih stanujejo domačini Arabci, kmetujoči nomadi, vsak čas pripravljeni, da naložijo svoj imetj, na vozček z dvema visokima kolesima ter z opranim osličkom odrinejo ob ženi in otroku drugam.

Hitlerjev spremljevalni bataljon je samostojna edinica, ki se je formirala iz pehotne divizije „Grossdeutschland“

V časopisu »Die Wehrmacht«, ki ga izdaja nemško vrhovno poveljstvo, so bile prvič objavljene nekatere podrobnosti o nalogah in sestavi Hitlerjevega spremljevalnega bataljona, ki mu je poverjena skrb, da Hitlerjev vodni stan vojsko zaščiti in obenem nudi vodni države osebno varstvo. Na ukaz Adolfa Hitlerja so bili 29. decembra 1939. pod bivšim poveljnikom glavnega stana general-feldmaršalom Rommelom ustanovljene prve čete tega bataljona, ki so se od tedaj udeležile mnogih frontnih potovanj na zapadu in na vzhodu, ko so spremljale svojega vrhovnega poveljnika in bile, vršile najčistnejšo in najtežjo službo, pripravljene zanj vsako uro žrtvovati svoje življenje.

Hitlerjev spremljevalni bataljon izhaja iz pehotne divizije »Grossdeutschland« in je kot samostojna edinica določen za posebne naloge. V bojih hudo preizkušeni oddelki tudi sedaj ni izgubili zveze s fronto. Častniki, podčastniki in moštvo se stalno izmenjujejo in prihajajo iz matične divizije s fronte in obratno. Na bojšču so imeli najboljši priložnost, da so se zadostno usposobili za službo v Hitlerjevem spremljevalnem bataljonu. Mnogi odlikovanci z visokimi hrabrostnimi odličji v vrstah bataljona dokazujejo, da je edinica

preizkušena v bojih. Preteklo zimo se je iz nje formirala posebna napadna skupina, ki se je udeležila bojev na severnem odseku vzhodne fronte.

Posebnim nalogam odgovarjajoč je Hitlerjev spremljevalni bataljon tudi edinstveno sestavljen; takšne formacije namreč nima noben drug oddelk nemške armade. Skoro vsi rodovi orožja so zastopani v njem: lahko in težko oklopno orožje, oklopni ogledniški vozovi, tanki, lahko protiletalsko orožje in sploh vse najboljše in najmoderneje vrste orožja, ki jih ima na razpolago nemška armada. Bataljon je popolnoma motoriziran in opremljen z avtomobili, ki so se na raznih bojščih najbolj izkazali. Na ta način je vsak čas pripravljen za borbo v kakršni koli pokrajini, hitro gibljiv in razpolaga zaradi svoje odlične oborožitve in opreme z izredno veliko borbeno sposobnostjo.

Vojaški nemške armade smatrajo službovanje v Hitlerjevem spremljevalnem bataljonu kot visoko odlikovanje. Izbrani vojaškemu oddelku se nudi najlepša prilika, da svoje sile in sposobnosti zastavi na kraju najvažnejših odločitev in najpomembnejših dogodkov, ter tako najboljše pripomore k zmagi.

Red železnega križa je bil ustanovljen l. 1313 Do konca prve svetovne vojne je bilo odlikovanih z njim 5.492.533 častnikov in vojakov

V skoraj 130 letih so bili že milijoni pruskih in nemških vojakov odlikovani z železnim križem. Skoraj vsaka rodina je v teku generacij po enem ali drugem svojem članu prejela to pomno odlikovanje. Stotisoči bojevnikov v sedanji vojni z enakim ponosom nosijo hrabrostno odličje, kakor so ga nosili njihovi očci, stari očetje in pradedje. Mnogi tisoči pa si šele bodo s svojimi dejanji zaslužili odlikovanje železnega križa. Vsakogar gotovo zanima odgovor na vprašanje, kdo so bili prvi odlikovanci z železnim križem ne samo v sedanji vojni, ampak sploh od ustanovitve tega reda.

Dne 10. marca 1813 je kralj Friderik Viljem III. Pruski ustanovil red železnega križa, ki je bil potem obnovljen leta 1870. 1914. in 1939. Ze 18. aprila istega leta je nagradil za posebno junaško dejanje pruskega majorja Karla Augusta Ferdinanda von Borckeja z železnim križem 2. stopnje, ki je bilo prvo odlikovanje z železnim križem sploh. Major Borcke je dobil hrabrostno odličje za osvojitve utrjene mesta Lüneburga dne 2. aprila 1813 kot bataljonski poveljnik v prvem pomorskanem pehotnem polku, ki se je pozneje preimenoval v grenadski polk kralja Friderika Viljema IV. Bil je iz stare brandenburško-pruske plemiške rodine, ki je dala tudi v poznějšíh vojnah leta 1870/71. 1914 do 1918 in tudi v sedanji vojni pruski in nemški armadi hrabre vojsake.

Prvi izmed nemškega moštva, ki je bil odlikovan z železnim križem 2. stopnje, je bil stotlec Lenke, ki se je pod majorjem von Borckejem udeležil osvojitve Lüneburga. Red železnega križa 1. stopnje je prvi prejel nemški nadporočnik Hellwig Julija meca istega leta. Bil je poveljnik prostovoljskega oddelka, ki je Francozom s trsto-

nij in za hrabro prizadejal hude izgube v Sleziji. Drugi odlikovavec z železnim križem 1. stopnje je bil pruski podčastnik Peter Sielaff, služboval v 2. pehotnem polku, ki se je odlikoval v bitki pri Dennewitzu. On je bil obenem prvi odlikovavec s tem redom izmed moštva.

Imenovanim so sledili milijoni odlikovancev z železnim križem 1. in 2. stopnje. V vojni leta 1813/14 in naslednje leto je bilo vsega skupaj odlikovanih z železnim križem 1. stopnje 668 častnikov, podčastnikov in vojakov ter 16.151 z železnim križem 2. stopnje. V vojni leta 1870/71 je bilo z železnim križem 1. stopnje odlikovanih 1304, z železnim križem 2. stopnje pa 43.005 častnikov in vojakov. V prvi svetovni vojni leta 1914—1918 je prejelo odlikovanje železnega križa 1. stopnje 218.000, odlikovanje železnega križa 2. stopnje pa 5.196.000 častnikov in vojakov. Do konca prve svetovne vojne je bilo vsega skupaj podeljenih 5.492.533 odlikovanj železnega križa. Podatki o številu v sedanji svetovni vojni odlikovanih bojev z železnim križem se niso znani, gotovo pa bodo dosegli celotno število od ustanovitve reda železnega križa izdanih odlikovanj.

Beg vichyjski vladi zvestih Francozov iz Afrike

Lizbona, 2. jan. s. Nad 100 vichyjski vladi zvestih Francozov je pobeženo v majhnih ladajah iz Francoske severne Afrike. Uspelo jim je po tvegani vojni izkrcanje v južni Portugalski. Mnogo je med njimi uglednih oseb, ki so jih zavezniki vojaške oblasti zasledovale in ki so zaradi svojega protifrankeškega čustvanja tvegali življenje z begom.

Prijava delavcev, zaposlenih pri težkih delih

Prehranjevalni zavod Visokega komisarijata opozarja vse delodajalce v mestu Ljubljani in v pokrajini, da morajo prijaviti do 8. januarja delavce, zaposlene pri težkih in najtežjih delih onemu preskrbovalnemu uradu, pri katerem prejemajo delavci živilske nakaznice. Samo pravočasno prijavljeni delavci bodo lahko prejeli celotno dodatno nakaznico, dočim bodo pozneje (do 20. v mesecu) prijavljeni delavci prejeli samo odrezke dodatne nakaznice od dneva prijave naprej.

Obrazec za prijavo je zaležil Prevoznik in ga prizadeži lahko dobijo pri pristojnem preskrbovalnem uradu za ceno 2 L. Vse tri oblike naj izpolnijo delodajalci točno tako, kakor zahtevajo navodila na samem obrazcu; podpišejo pa naj samo prva dva. Preskrbovalni uradi Ljubljana—mesto in oni, ki mejijo na ljubljansko občino (Ježica, Polje, Dobrunje, Rudnik, Ig, Tmšelj, Brezovica in Dobrova), bodo poslali izpolnjene in pregledane prijave v trojniški Prevoznik v overovljene, vsi ostali pa naj overijo prijave sami in naj pošljejo Prevozniku samo prijavo »I«.

Po overjenju prijave vrnejo preskrbovalni uradi trojniški prijave (seznam III) delodajalcem in jim obenem izročijo v razdelitev pripadajoče dodatne živilske nakaznice.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 5. jan.: ob 17.30: Oče. Red A.
Sreda, 6. jan.: ob 14.: Petrkove poslednje sanje. Mladinska predstava. Izven.
Znižane cene od 12 lir navzdol. Ob 17.30: Primer dr. Hirna. Izven. Cene od 15 lir navzdol.

Četrtek, 7. jan.: Ples v Trnovem. Red B. Petek, 8. jan.: ob 15.: Vdova Rošinka. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.
Sobota, 9. jan.: ob 17.30: Deseti brat. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol.

A. Strindberg: »Očec. Založba v treh dejanjih. Osebe: ritmojster: P. Kovič, Lavra, njegova žena: Gabrijelečeva, Ferta, njuna hči: Simčičeva, Dr. Oestermark: Kosič, pastor: Gorinšek, doljica: Kraljeva, Njod: Potokar. Režiser: J. Kovič.

OPERA

Torek, 5. jan.: ob 17. uri: Sestra Angelika. Izven. Cene od 24 lir navzdol.
Sreda, 6. jan.: ob 16.: Slepa miš. Opereta. Cene od 24 lir navzdol.
Četrtek, 7. jan.: ob 17.: La Boheme. Red Četrtek.

Petek, 8. jan.: ob 17.: Thais. Red A. Sobota, 9. jan.: ob 17.: La Boheme. Red B.

G. Puccini: »Sestra Angelika«. L. Beethoven: »7. simfonija«. V Puccinijevi enodejanski operi sodelujejo: Angelika: Heyblava, knežinja: Celobova, opatica: Poličeva, gorečnica: Karlovičeva (namesto obolenje španove), učiteljica novink: Stritarjeva, sestra Genovefa: Poljančarjeva, sestra Osminka: Koširjeva, sestra Dolcina: Medveščkova, sestra nabiralka: Neratova, Cantarjeva, sestra novinki: Urbančeva, Džanga, Dirigent: A. Neffat. Režija in scena: R. Princič. L. Beethovenova »7. simfonija« obsega v koreografiji Maksa Kirbosa sledeče plesne stavke: 1. Stvarjenje, 2. Zemlja, 3. Nebo, 4. Unijeenje. Kot solisti nastopajo: Bravničarjeva, Japljeva, Kirbova k. g., Remškarjeva, Kirbos in Pogacar. Razen njih sodeluje pomnoženi baletni zbor. Dirigent: A. Neffat.

Izpred vojnega sodišča

Vojaško vojno sodišče vrhovnega poveljstva Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednji sodbi

v zadevi proti
Kutnar Ludviku, očeta Josipa in matere Lampret Alojzije, rojenemu v Potoku dne 27. VIII. 1917, tamkaj bivajočemu, kmetu, v zaporu, obtoženemu:

a) sodelovanja pri oboroženih četah (čl. 110. kaz. zak. in čl. 16. Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941), ker je v Potoku v nedolgočasni času in do 6. novembra l. 1942 sodeloval pri oboroženih četah, ustanovljenih z namenom, da vrši zločine proti državnim osebnostim, kateri je dobavljali živila in informacije vojaškega značaja;

b) prevratne družbe po čl. 4. Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941 in naslednjih, ker je v navedenih časovnih in krajevnih okoliščinah sodeloval pri združbi, ki je imela namen, nasilno spremeniti politično, gospodarsko in socialno ureditev države.

Iz teh razlogov je spoznalo sodišče v smislu zakonskih členov Kutnarja Ludvika za krivega pripisanih mu zločinov in ga obsodilo v dosmrtno ječo, na plačilo stroškov in zakonite posledice, vključno urajne prepovedi dostopa do javnih služb, zločinskega preklica in objave te sodbe v listu »Piccolo« v Triestu in »Jutru« v Ljubljani.

V zadevi proti
Kotarju Francetu, očeta Franca in matere Castreus Marije, rojenemu v Gornjih Kamencah 19. I. 1922, tamkaj bivajočemu, kmetu, v zaporu, obtoženemu:

a) prevratne družbe po čl. 4. Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker je na področju pri Bučni vasi in Dolnjih Kamencah od nedolgočasne dobe do 17. septembra l. 1942 sodeloval pri združbi, ki je imela namen, nasilno spremeniti politično, gospodarsko in socialno ureditev države.

b) sodelovanja pri oboroženih četah po čl. 110. k. z. in čl. 16. Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker je v istih okoliščinah sodeloval pri oboroženih četah, ustanovljenih z namenom, da vrši zločine proti državnim osebnostim;

c) atentata na javne prometne naprave po čl. 8. Ducejevega razglasa z dne 3. X. 1941, ker je v noči med 23. in 24. junijem l. 1942 iz političnih in terorističnih nagibov na odseku proge med Novim mestom in Ljubljano izruval železniški prag z namenom, da bi povzročil iztirjenje vlakov, kar je imelo za posledico, da sta naslednjega dne iztirili dve lokomotivi.

Iz teh razlogov je proglasilo sodišče v smislu zakonskih določb Kotarja Franceta za krivega pripisanih mu zločinov pod a), b) in c) in ga obsodilo na smrt in vse posledice, vključno objavo sodbe v »Piccolo« v Triestu in »Jutru« v Ljubljani. Ljubljana, 16. decembra 1942-XXI.

Gospodarstvo

Kmečko delo v januarju

Dobro kmečko gospodar najde tudi v zimskih mesecih povsod dovolj dela. Zimski čas uporabi predvsem za pripravljanje in popraviljanje raznega orožja, za preskrbo potrebnih za gnojenje, setev in negovanje posevkov. Pregledati mora ter očistiti namazati in popraviti orodje in stroje, ki jih rabi pri poljskem delu, v vrtnarstvu, sadjarstvu, vinogradništvu, gozdarstvu, čebelarstvu itd., pa tudi v hiši, v hlevih in v gospodarskih poslopih. Zimski čas je treba uporabiti, da se spletoje koši in jerbasi, pripravijo držala za motike in drugo orodje, nadomestijo polomljeni zobje na grabljah, rogji na vlahih itd. Kolikor ni že pred žetvijo tega storil, mora gospodar sestaviti načrt za plodored in gnojenje ter ga izpopolniti in prilagoditi spreminjenim gospodarskim potrebam.

Ce dopušča vreme, naj kmet razvozi hlevski gnoj na polja, določena za okopavine, in ga takoj raztrosi, če ni snega ali pa je polje pokrito s tanko snežno odejo. Na strminah je treba gnoj zvožiti na kup in ga raztrositi šele tiz pred zaoravanjem. Skrben kmet izkoristi čas, da kopije odvodne jarke za snežnico tam, kjer bi mogla škodovati ozimnam ali bi mogla ovirati spomladanska dela. V suhem vremenu ali kadar je zemlja zmurznjena tako, da se z vozovi ne napravi škoda, je dobro razvoziti na travnike in pašnike gnojno in raztrositi kompost. Kdor travnikov in raztrositi kompost, mora s tem pohiteti, ker je skrajni čas, da lahko apnene grude v mrazu popolnoma razpadejo. Apnenje se lahko izvrši tudi po snegu na

ravnih legah. Na pašnikih se v zimskem času uredijo ograje, dobro je pripraviti tudi strelje za sušenje detelje in sena, pomnoženo, žrdi in drugo opremo senenih vozov.

V kleti naj se obrežijo nagniti listi endivije in zeljnatih glav. Pripraviti in očistiti pa je treba tudi žetve, ki ga kmet sam pridelal in zbiral konjski gnoj za tople lehe ter popraviti okvire in okna za lehe.

Kolikor vreme dopušča, naj se očisti starejša sadna drevja goseničnih gnezd ter izgažajo suhe in namoljene veje. Ostrgajo naj se debela in močnejše veje mahu, lišajev in odmrlega lubja.

Tudi vinski kleti je treba posvetiti pozornost. Pretakati in čistiti vina, zvepati prazno vinsko posodo in jo popraviti, dopolniti sode in preizkušati vina na stanovitost barve in sijaja. Pripraviti je kolje za vinograd.

Iz zamočvirjenih gozdov je treba spraviti les ob mrzlini, iz hribovskih pa po snegu ter pripraviti drva in jih zložiti v skladišnice.

Skrben kmet pregleda zaloge živinske krme in skrb, da mraz ne škoduje korenju in gomoljem. Sestavi tudi načrt za hranjenje živine skozi vse leto. Če je potrebno, naj se popravi tudi plodored, da bo sestav hrane zadostil potrebam živine. Paziti je, da ima perutnina tople hlev. Pozornost je posvetiti tudi sestavi hrane za perutnino, kajti kokoši ne nesejo jajc, če nimajo zadostne hrane.

K ukrepih proti spekulaciji na borzi

Poročali smo že o zadnjih ukrepih proti spekulaciji na borzi, s katerimi so bili praktično onemogočeni spekulativni nakupi. V bodoče morajo kupci delnic za enak znesek vpisati 3% državne zakladne bone. Ob priliki sprejetja zakona o emisiji teh 3% petletnih zakladnih bonov v senatu je italijanski finančni minister Thaon di Revel poudaril, da morata veljati v pogledu delniških družb dve načeli vojne finančne politike, namreč načelo varovanja družbenih rezerv in načelo ravnovesja med stroški za kapital, ki zadenejo državo, in onimi, ki jih nosijo zasebne družbe. Država nima nikakega interesa, da bi industrijske delniške družbe svoje rezerve s spekulativnim namenom pretvorile v delniško glavnico. Zato so bile izdane omejitve za primere povišanja glavnice na breme rezerv. Glede 3% zakladnih bonov je poudarjal minister, da je njih bistvo v posredovalni vlogi na finančnem trgu, pri čemer ne bo pridržala likvidnost tržišča državnih papirjev, kajti ti 3% zakladni boni se ne smejo vnovčiti v teku petih let, tudi če bi prišlo do likvidacije delniških družb, ki jih morajo nabaviti o priliki zvišanja glavnice. Spekulacija na borzi je docela prenehala. Če bi na nastopili novi pojavi spekulacije, tedaj bodo izdane nadaljnje omejitve. Tehnika pobijanja spekulacije se obrača sedaj predvsem proti kupcu. V bodoče pa bodo ti ukrepi po potrebi razširjeni tudi na prodajalca, ker je treba lro ščititi in v kavi zadušiti vse spekulativne tendence, ki bi pospeševale kakršno koli inflacijsko gibanje.

Gospodarske vesti

Stalna zapriseženi sodni tolmači. Predsedništvo apelacijskega sodišča v Ljubljani je objavilo v »Službenem listu« z dne 30. decembra seznam stalno zapriseženih sodnih tolmačev, ki bodo izvrševali svoj posol na področju apelacijskega sodišča v Ljubljani po stanju meseca decembra 1942. Pri okrožnem sodišču v Ljubljani so 3 tolmači za latinski jezik, 2 za poljski, 2 za španski, 1 za nizozemski, 10 za francoski, 5 za angleški, 21 za nemški, 2 za ruski, 16 za italijanski, 2 za madžarski, 2 za srbohrvatski, 3 za češki in 1 za slovaški jezik. Pri okrajnem sodišču v Logatcu ta 1 tolmač za italijanski jezik, prav tako pri okrajnem sodišču v Ložu, na Vrhniki in v Kostonjevi, medtem ko sta pri okrajnem sodišču v Ribnici 2 tolmača za italijanski jezik.

Carine prost uvoz italijanskega tekstilnega blaga v Bolgarijo. Iz Sofije poročajo, da bo v prihodnjih dneh prispela iz Italije velika pošiljka tekstilnega blaga, ki bo obsegala 5 milijonov metrov tkanin, na bomo obsegala za preskrbo bolgarskega podeželjskega prebivalstva. Za uvoz tega tekstilnega blaga je bila izdana posebna naredba, po kateri bo uvoz oproščen carine in drugih dajatev, kar bo omogočilo, da se bo to blago prodajalo po nizki ceni. Doslej je bolgarska vlada v podobnih primerih že ponovno odobrila za posamezne uvozne predmete široke potrošnje carinsko oprostitev, in sicer za gradbeni material, sol, sladkor, derivate mineralnega olja, bakreno galico in les. Vrednost iznadbe carine znaša v tej zvezi od 1. septembra 1939 800 milijonov levov. Temu znesku se je torej država odpovedala, da omogoči nizko prodajno ceno.

Zaključena zamenjava denarja bivše Jugoslavije. Z 31. decembrom je tako na Hrvaškem kakor tudi v Srbiji potekel rok za zamenjavo novcev bivše Jugoslavije po 2, 1. 0,50 in 0,25 d/n. tako da je sedaj na vseh področjih bivše Jugoslavije zaključena zamenjava dinarske valute.

Banka Nemcev na Hrvaškem. Te dni je bila v Zagrebu 27. glavna skupščina Ljudske posojilnice in zastavljalnice. Na običnem zboru, ki ga je vodil načelnik urada za gospodarstvo Ferdinand Gasteiger, je bilo sklenjeno, da se zavod spremeni v Banko Nemcev na Hrvaškem. Za predsednika zavoda je bil izvoljen Gasteiger. Iz Zemunja poročajo, da je bila tam ustanovljena podružnica Bančnega društva za Hrvaško.

Nemško-turški kreditni sporazum. Ze v juniju lanskega leta je prišlo med Nemčijo in Turčijo do sporazuma, po katerem bo Nemčija dala Turčiji kredit 100 milijonov mark za nakup vojnega materiala. Medtem so bile določene podrobnosti glede pogojev kredita in njene količine ter vrste vojnega materiala, ki ga bo dobavila Nemčija. Tako je bila 31. decembra v Berlinu podpisana končna kreditna pogodba. Pogodbo je za Nemčijo podpisal poslanec Clodius, za Turčijo pa ravnatelj turškega zunanjskega ministertva Fak Hozar.

Ureditev prodaje čaja v Nemčiji. Nemški minister za prehrano je izdal naredbu o ureditvi prodaje čaja in čajno podobnih izdelkov. Od 1. januarja prihodnjega leta se sme v Nemčiji pod imenom čaj ali čajna mešanica dajati v promet samo pravi čaj, medtem ko se smejo razne mešanice, ki se uporabljajo podobno kakor čaj, izdelovati in dajati v promet samo na podlagi posebnega odobrenja notranjega ministertva in samo pod nazivi, ki izključujejo zamenjavo s pravim čajem. Odobrenje pa ni potrebno za čaj podobne izdelke, ki so pripravljeni iz ene same rastlinske vrste, kar pa mora biti izrecno označeno. Čajne mešanice se tudi ne smejo dajati v promet pod resnimi nazivi zdravilnih čajev. Izdelki, ki se uporabljajo kot zdravila, morajo biti kot taki označeni, na primer kot lipov čaj itd.

Iz splošnjaškega gospodarstva. Kletarsko društvo v Ormožu je spremenilo svoja pravila in se na novo organiziralo. V združenem registru je bil izbran desedandji odbor in poslovodja Martin Munda, za novega predsednika pa je bil izvoljen Edward pi. Kodolčić ter za njegovega namestnika Jožef Janšek.

Bolgarski državni proračun v znamenju deflacije politike. Bolgarski finančni minister je pojasnil proračunski predlog, ki bo še ta teden predložen skupni. Državni proračun je povišan od 14,4 na 21,7 milijarde levov. Povišanje izdatkov bo krito s povišanjem davčnih in drugih odhodkov. Znatni znesek 2,2 milijarde levov je v proračunu predvidenih za povračilo dolga pri bolgarski Narodni banki. Za znesek 2,2 milijarde levov se bo torej obtoč bankovcev zmanjšal. Ta ukrep ne bo ostal brez vpliva na gibanje cen v Bolgariji in ima namen, podpreti ostale ukrepe za stabilizacijo cen. Po izvršenem povišanju prejemkov državnim uslužbencom so bili osebni izdatki v državnem proračunu povišani od 5,2 na 7,4 milijarde levov.

Nadaljnje racioniranje v Zedinjenih državah. Ameriško kmetijsko ministertvo je te dni objavilo, da bo v začetku januarja uvedeno racioniranje surovega masla, svinjske masti in ostalih maščob. Ministertvo objavlja, da bo po razpoložljivih podatkih za prehrano prebivalstva na razpolago v prihodnjem letu za 16% manj maščob, kakor je znašala dosedanja potrošnja. Nadaljnje racioniranje napoveduje osebni Rooseveltov zaupnik Harry Hopkins v listu »American Magazine«. Hopkins pravi, da se bo vrsta življenjskih potrebščin, ki primanjkujejo, v prihodnjem letu še znatno razširila. Pričakuje, da bo po postopno uvedeno racioniranje proizvodov mlekarstva, prav tako racioniranje obleke in obutve, ker prosta prodaja ne more biti več dovoljena. V industrijskih področjih tudi ne bo šlo brez omejitve potrošnje surovin za izdelovanje telefonskih aparatov in za instalacijske material za civilno potrošnjo. Je računati s tem, da bo ob koncu leta 1944 1,6 milijona neredenih prebojev za instalacije telefona.

Tipizirane tkanine v Španiji. Španiji je v zadnjem času uspelo uvoziti večje količine bombaža. Tako je prispel ob koncu decembra zadnji transport 6000 ton bombaža iz Konga. V teku pa so še pogažanja za dobavo bombaža iz Brazilije in iz Zedinjenih držav, od koder bo prispelo okrog 200.000 bal, tako da bo krta potreba za prvo polletje tekočega leta. Navzlic holjši okirbi z bombažem bo ves ta bombaž uporabljen za izdelovanje tipizirane tkanine. S 1. decembrom preteklega leta so morale vse tekstilne tvornice pričeti z izdelovanjem tipiziranih bombažnih tkanin. Število vzorcev znaša samo 150 in vsi ti vzorci morajo biti do 1. februarja t. l. na razpolago za prodajo.

Svetovna proizvodnja aluminija. Ze pred sedanjim vojno je svetovna proizvodnja aluminija dosegla 674.000 ton. Od te količine je že tedaj odpadel največji del na Evropo. Na prvem mestu je bila Nemčija s proizvodnjo 168.000 ton. Po centvah, ki jih objavlja danski strokovni list, se je od tedaj svetovna proizvodnja potrojila. Predvsem je narasla v Evropi s posebnim ozivrom na pomen te kovine v oboroževalni proizvodnji. Po tej centvi je znašala v letu 1941 svetovna proizvodnja 1.245.000 ton, za tekče leto pa bo znašala 1.820.000 ton. Od poslednje količine odpade 800.000 ton na celinsko Evropo, 500.000 ton na Zedinjene države, 355.000 ton na Kanado, 55.000 ton na Sovjetsko Rusijo, 60.000 ton na Japonsko in 50.000 ton na Veliko Britanijo.

Da ne ostaneš brez knjig kakor lani, takoj se v Vodnikovo družbo včlanil

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Ljubljanski kanonikati

Povedano je že bilo, da je ustanovil cesar Friderik III. dne 6. decembra 1461 v Ljubljani, razen škofije, tudi dvanajst kanonikatov ali uradov za kanonike (korarjevi). V prid preživljanja kanonikov je združil šest cesarskih župnij, ki so morale skrbeti tudi za štiri vikarje. Ker pa tako zamisljeni dohodki niso zadostovali za dvanajst cerkvenih dostojanstvenikov, je skril njihovo število na šest, a hkrati doletel, da lahko izpolnjujejo prvotno število kanonikatov ne le njegovi nasledniki, marveč tudi pobožni verniki sploh (kar pa so zmogli storiti ob sebi umrlo seveda predvsem samo imovitejši). Ker je za časa škofa Kristofa Rauberja (1493–1536) uničil požar vse škofijske listine, je prošil vladika cesarja Maksimilijana I. naj dovolji, da se prepisajo v cesarskem arhivu ustanovne listine, nanašajoče se na ljubljansko škofijo in stolni kapitli. Dobljeni prepisi omenjajo škofa, prošta, dekana, deset kanonikov in štiri vikarje. Škofijo je obdaril cesar z gradovoma na Goricah pri Medvodah in v Gornjem gradu z njima spadajočimi posestvi vred K vzdrževanju kanonikatov so prispevale. razen ljubljanskih župnij sv. Nikolaja in sv. Petra, še cesarske župnije St. Vid nad Ljubljano, Naklo, Svibno, Vodice, St. Jernej na Dolenjskem in sv. Nikolaj pri Beljaku.

Rečena ustanovna listina ne omenja prav nič hiš kanonikov. Zategadelj tudi nikakor ni moči izslediti, kdaj prav za prav so dobili svoje hiše cesarski kanonikati, odnosno iz kakšnega časa obstaja v Ljubljani tako imenovani »korarski ring«.

Ljubljanski kanonikati drugih ustanoviteljev so nastopili:

1. Kirschpergov ali Kirschpergov, imenovan včasih tudi Gallenberg (po rodbini, imajoči patronatsko pravico) in Fischerjev (po prvem njegovem kanoniku). Ta kanonikati so ustanovili Franc Adam pl. Kirschperg dne 2. marca 1704 z listino, katero sta potrdila knezoškof Ferdinand pl. Kuenburg dne 12. marca, cesar Leopold I. pa dne 13. avgusta 1704. Ustanova velja za kanonikat umirajočega Kristusa ali krajše sv. Križa. Od kdaj ima lastno hišo (Pred škofijo št. 12), se ne ve, pač pa so na sklopniku hišnih vrat besede »Domus Can. Kirschperge«. Točka 15. ustanovne listine kanonikata se glasi: Če bo kupljena in dodeljena mojemu Kirschpergovemu kanoniku, kakor se na njem, hiša, morajo on in njegovi nasledniki skrbno plačevati predpisane letne davke, ohranjevati hišo sarta tecta (neoporečno) in v dobrem stanju ter zalagati vsako leto za njeno popraviljenje deset florenov. — Zdalj opravlja kanonikat gospod dr. Tomaž Klinar, obenem stolni župnik. Pokojni dr. Andrej Karlin, izprva triestski, a nato mariborski škof, pripominja v rokopisu zgodovine tega kanonikata: »Kdaj se je hiša kupila, kdo jo je kupil in čigava je bila, nisem mogel zvedeti, dasi sem povpraševal v arhivu mestnega magistrata.« — V tej hiši je že več desetletij trafika in prodajalnice malih pisemskih potrebščin, ki jo je imel svoje dni oče pokojnega Ivana Stelata, nadarjenega časnika in dolgoletnega »Slovenčevega« urednika (1902 do 1918).

2. Lovrenc pl. Wollwitz in Andrej Klemenčič sta ustanovila kanonikat z ustreznostno listino dne 22. aprila 1704, in sicer brez hiše. Joannes Andreas a. Flachenfeld je ustanovil kanonikat s pravno listino dne 16. marca 1722 (drugič 1721), toda tudi brez hiše. Sprito prenesenih dohodkov sta bila oba kanonikata leta 1825. združena v enega samega.

3. Grofa Lamberga kanonikat je lastnik hiše na Vodnikovem trgu št. 4. Njegove dohodke uživa zdaj gospod dr. Ivan Kraljič. Ustanovna listina kanonikata določa s točko 9.: Ker pa mora biti preskrbljen vsak kanonik s primerno hišo in prikladnim stanovanjem, da more služiti Bogu čim bolj brez skrbi in da ne ostane kanonik naše ustanove brez te udobnosti, zato smo sklenili od pomoči tej potrebi z lastnimi sredstvi in kupiti hišo za dostojno stanovanje našega kanonika. Nad hišnimi vrati se mora pritrditi marmoren grb naše družine, da se bo spominjal kanonik svojih dobrotnikov ob vstopu v hišo. Točka 11. iste listine pravi: V hiši pa, ki jo namerjamo kupiti za našega novega kanonika, mora kanonik paziti na sarta tecta, skrbeti za dobro hišno ohranitev in plačevati tudi letne davke.

4. S pisnom z dne 13. februarja 1718 je ustanovil Peter Anton Codelli pl. Fahrenfeld kanonikat presv. Rešnjega Telesa. Njegov prvi kanonik je bil Janez Jakob Schilling, ki je nameraval ustanoviti še sam kanonikat, kar se pa ni zgodilo. Toda

ker ni bilo za uživalca tega kanonikata stanovanja, je kupil Schilling od župana, sodnika in odvetnika Jakoba Herendlerja hišo poleg škofije (takrat št. 281, zdaj pa Pred škofijo št. 3). Kupna pogodba je datirana s 27. novembrom 1719, a kupno pismo ima datum 1. decembra istega leta. Za hišo je štel kupec štiri tisoč pet sto goldinarjev nemške veljave. Pol hiše je prepuštil Codelliju proti polovici (2250 gld.) kupnine. Pogodbi je pritril takratni knezoškof Viljem grof Leslie dne 10. maja 1720. Zdalj zavzema Codellijev kanonik stanovanje v drugem nadstropju. Namesto Schillingovega kanonikata je nastala ustanova za vzdrževanje enega dijaka. — Nemara je ta hiša nekoč popolnoma samevala, kajti podobna je kakšni trdnjavi. Hiša ima pomol kot prizidek, ki sloni na čvrstem balvanu dve nadstropji visoko in se končuje s preprosto streho. Kakšen pomen je imel pomol? V hišni okras izprva skromna ni bil. Mogoče si je hotel s tem olemičiti, ki se je preselil v visokega gradu v mesto, nadomestiti stražni stolp svojega poprejšnjega bivališča ter tako uživati pogled v prosto, dokler mu niso sčasoma nastale bližnje stavbe zaprle razgleda. Dasi je izgubil pomol tako svoj prvotni pomen, ga gospodar vendarle ni dal odstraniti, marveč mu je omissil prijaznejšo obliko. In še neka posebnost se opaza pri tej hiši. Njeno levo podzidje, zlasti v Medarski in Lingarjevi ulici, je lahko poosevno zgrajeno in obloženo s težkimi kamnitimi ploščami. — Razen Codellijevega kanonikata sta bila hišna solastnika deželni odbornik Jožef pl. Kalchberg okoli leta 1805, a Jožef Sparovic, trgovec s špecerijo, do leta

1828. Od približno 1833. pa do 1863. leta je bila hišna solastnica Frančiška grofica Stubenberg. Nazadnje omenjenega leta je ustanovil v hiši Jožef Kordin lastno trgovino s špecerijskim blagom ter postal hkrati lastnik hišne polovice, pripadajoče Stubenbergovi. V hiši je bila dolgo vrsto let vobče zelo znana slaščičarna Jožeta Föderla, pa tudi dandanes je tam še prodajalnica slaščic ipd. — Solastnici hiše, ene najstarejših v tem mestnem delu, sta zdaj sorodnici Mariji Drofenikovi, solmetnici manufakturne trgovine s firmo R. Miklauc (»Pri škofu«).

pl. Schifferstein je ustanovil z veljavno listino dne 18. februarja 1731 kanonikat, katerega je oskrboval kot prvi njegov kanonik kar ustanovitelj sam. V ustanovni listini zatrjuje Schiffer, da pokloni on sam tisoč florenov za primerno hišo bodisi za življenje, bodisi oporočno. V zadnjem primeru mora odšteti patroni iz njegove zapuščine potreben znesek. Vsekako pa ne sme biti njegov naslednik prej določen ali izbran in umeščen, dokler ne bo imel kanonikat lastnega doma na uporabo. Hiša kanonikata, ki ga opravlja zdaj gospod Ivan Gogola (Pred škofijo št. 17), je označena nad vhodom z ustanoviteljevim grbom.

Podatke o naštetih petih kanonikatih ljubljanskega stolnega kapitlja mi je predskrbel po listinah v škofjskem arhivu gospod dr. Gregor Žerjav, sedanjí Codellijev kanonik. Za blagohotno naklonjenost in ustrežljivost se mu še tu odkritosrčno in toplo zahvaljujem.

Alojzj Potočnik

Še nekaj spominov na prof. Ferda Seidla

Bilo je v prvih letih po svetovni vojni, ko je bil pokojni profesor kljub svojim dobrih 60. letom še mladeniško svež, vztrajen pešec, duševno pa še v zamahu znanstvenega in kulturnega udejstvovanja. Svoj prosti čas je kot upokojenec uporabljal izdatni meri za ekskurzije po novomeški okolici, ki ga je zanimala takrat predvsem kot geologa. Sestavljal, oziroma kontroliral in dopolnjeval je geološki zemljevid novomeške okolice in zbiral različno znanstveno gradivo za nje geološko znanstveno raziskovanje.

Takrat sem bil medicince prvih semestrov v Zagrebu in sem v počitnicah Seidla pogostokrat spremljal na njegove ekskurzije in sprehodi po novomeški okolici. Moral sem mu podrobno pripovedovati o predavanjih biologije in naravoslovnih ved na univerzi, kaj ga je živo zanimalo in mi je ob slovesu, konec počitnic, vsakokrat k običajnim ljubeznim poslovičnim besedam še dodal — odhajajočemu k predavanjem novega semestra — »zavidi Vase«.

Na ekskurzije sva navadno odrinila že zgodaj zjutraj po cesti proti Gorjancem, ali pa v drugo stran proti Šmarjeti ali proti Toplicam in Kočevskim hribom. Vedno je bil pokojni profesor točen kot ura, običajno skromno, toda praktično turistovsko, oborožen z okovano palico ter s svojim znanstvenim orojem: busolo, ključcem, spacialko, barvnimi svinčniki in debelim notesom za znanstvene zapise; v ohiplnem, obrabljenem nahrbtniku pa je nosil s seboj skromno južino ali obed: termosko z belo kavo, kosček rženega kruha, kosček slanin ali sira, od česar mi je, kljub temu, da sem imel s seboj mnogo obilnejšo popotnico, vsakokrat prijazno ponudil, vsaj kave v pokrovlju termoske.

Hodila sva mnogo po gričih, obraslih s kostanjevino, rožnato cvetočo reso in borovnicami, ob vznožju Gorjancev; posebnost ga takrat zanimala kote v višini 300 do 400 m (Jurjovca, Jevševe, Sivca, Višnje itd.) okoli vasi Jansič, Pangerčgrm in Brusnic, okoli Stranske vasi in Ljubna. Vsi ti griči so imeli, kakor je imel Seidl navado reči, »kapo« iz neke javorčede drobne zemlje, močno pomešane s kvarcitnimi droblin in peskom. Ko sva se jela bližati vrhu, je pod okovanimi čevlji naenkrat začelo škripati, znamenje, da sva dospela v področje »kape« s kremenjakovim peskom, ki ima višjo stopnjo trdote kakor železo in so zaradi tega zaškrpali žebli na podplatih najnih čevljev. Pojav te plasti na vrhovih dolenjskih gričev je Seidla močno zanimal, ni mi pa znano, da bi bil Seidl kdaj v zadnjih letih o tem kje pisal. Prav tako je ostalo menda tudi samó v njegovih neobjavljenih zapisnikih, da je pazljivo sledil kremenjakovim plastem oziroma jedrom, ki so bila vrinjena ponekod med plasti skladovitve apnenca v novomeški okolici. Presenetilo ga je, da je tudi na vrhu Gorjancev, torej dobrih 700 m nad običajnimi najdišči prej opisane kremenjake, našel na enake kvarcite vložke.

Z velikim zanimanjem je vedno opazoval v domači okolici skladovito naložen apnenec in mu vsakokrat določal smer skladov, ki se je vedno ujemala s tipično »dinarsko smerjo«. V novomeški okolici se po-

gostoma menjata triadna in kredna formacija; profesor je rad naglašal, kako dober praktični geolog je naš kmet, ker mu namreč segajo navadno gozdovi prav do tam, kjer proti vrhovom pričneva zračnaja njegovi vinogradi, to je, skoro natančno ob mejni črti med triadnim in krednim pasom, v katerem, kakor je znano, dobro uspevajo dolenjski vinogradi.

Ko sva dospela na vrh hriba, odkoder se je odprl prelep razgled po mnogolčni in živobarni dolenjski pokrajini, je Seidl vsakokrat uporabil priložnost in je navdušeno razlagal geološko tektonske probleme pokrajine, ki je ležala v prepleti plastiki pod nama. Lepota narave in ljubezen do domače zemlje ga je inspirirala in mu dajala impulze za njegovo nesebično in verjelito znanstveno delo. Tudi je ob takih priložnostih rad govoril o svojih ekskurzijah, ki jih je v prejšnjih letih delal po goriškem Krasu ter Kamniških, Savinjskih in Julijskih Alpah sam ali v družbi raznih slovesnih tujih geologov in botanikov, ki so, kakor sem imel tudi sam priložnost videti iz Seidlove znanstvene korespondence, visoko cenili in spoštovali pokojnega profesorja. Prav rad je Seidl razlagal tektoniko doline Krke, ki svojo smer v zgornjem toku do Soteske tam nenadoma spremeni in se obrne proti severovzhodu. Prelomna črta, v kateri teče zgornja Krka do Soteske, pa gre v smeri severozahod-jugovzhod naravnost naprej čez Dol. Toplice, Belo Krajino in Kolpo proti Liki in sta ob tem geološkem prelomu kar dve termini: Dol. Toplice in Toplice Likske pri General-skem stolu na Hrvaškem.

Tam okoli Prečne, Zaloga in ob Krki pa se jasno vidi iz Ljubna ali z Brezove rebrj obrisi nedanega diluvialnega jezera, ki je segalo v ravnini od Prečne proti Straži in toku Krke in ga je Seidl v posebnem znanstvenem listu dokazal po jezerskih usedlinah in po lupinah diluvialnih polžkov. Na slemenu Gorjancev med Mehovim in Radoho in drugod pa je domneval ostanke prastare planote ter govoril o nji z enakim spoštovanjem, kakor o geološko zanimivi Trnovski planoti, gorenjski Jelovici in drugih.

Ker nisem geolog, ne morem trditi z gotovostjo, če sem takrat Seidla v vsem par razumel in si do danes vse tako zapomnil, kakor mi je Seidl takrat razlagal, hotel pa sem, čeprav laik v teh starih, pokazati prav osebno stran Seidlovega praktično znanstvenega dela o priliki ekskurzij po ljubljanskem domačem kraju.

Ko je po svetovni vojni po prvenstveni zaslugi Seidla v Novem mestu zopet oživel Podružnica SPD, sva hodila pogostoma markirat nove in zanimive poti, predvsem v Gorjance; markiral sva med drugimi tudi pot čez St. Jošt in Pangrčgrm h Gošpodi in naprej proti vrhu, ki ga je Seidl prvi polnočnoval po Janezu Trdnini in ga krtstil z imenom »Trdnin vrh«. V dobi Seidlovega predsedništva je novomeška podružnica markirala tudi še mnoge druge poti v bližnji in širši okolici. Pogostoma je Seidl v svoji vni in poštvovalnosti ponesel tudi sam posode z barvami in čopiči v Gorjance in lastnorčno markiral. Večkrat se je jezil, če so tik za njim po-

Oneglin z živim nasprotjem Olge in Tatjana. A težje je »Bahčisarajskega vodomet« ni v njegovi vsebini in njenih, osebno doživljajskih momentih, marveč v lepoti in v topli melodiji Puškinovega stiha, v prevlivanju pesniških podob, v dikciji pesnitve, v njenem formalnem doganjanju, v vsem, kar nas lahko še danes pesniško zanese in napolni s tistim čarom, kakor ga imajo rahli spomini na mladost ali podobe daljnih zasanjanih krajev. Prevod, ki bi ne mogel rešiti vsaj večjega dela te lepote, t. j. formalno dognane Puškinove pesniške umetnosti, bi mogel komaj še kaj povedati današnjemu bralcu. Mi ne iščemo več zgodob o sentimentalnih ujetnicah, o zaljubljenih kanih, o ljubosumno strastnih Zaremah, marveč skušamo preko objektivne romantične motivike ujeti čar in lepoto pesniškega izraza, ki vzbuja v nas podobne begotne in vendar opojne privide kakor muzika.

Prav v tem je vrednost prevoda, ki ga je pripravil Tine Debeljak. Iz istega odlomka in prevodih Vesela Koseskega in Ivana Hribarja smemo tudi brez sicer priporočljive primerjave z izvirnikom sklepati, koliko pesniške lepote je pridobil Hribarjev — denimo — osnutek prevoda, ki se je pesnitve polotil Tine Debeljak s svojim finim, zlasti z Máchovim »Majem« izpričanim pesniškim čutom. Vzemimo samo majhen primer:

Hribar: Carobni kraj, očem veselje, vse živo tam je, holmi, gozdi. In rjav, tam rumeni gozdi. V dolnati tu in tam zasele, kjer prebivalci gostoljubno osebo sprejmejo poljubno.

In una base aerea italiana di idrovolanti: sentinella ad una postazione contraerea — V nekem italijanskem oporišču za vodna letala: straža ob protiletalskem topu

gorski pastirji sproti obsevali sveže markacije z drevesnih debel; nedeljski turisti, ki so takrat začeli v vedno večjem številu romati na Gorjance, pa so zaradi tega večjih prav zlohotno kritizirali pomanjkljive markacije in pa tudi dejstvo, da Seidlova pot čez Pangrčgrm na Gorjance ni »najbližja« itd. Seidl pa je seveda tudi sam dobro vedel, da ta pot ni bila najbližja, toda izbral jo je v želji, da bi jo gorjanski romarji spoznali, ker se je njemu zdelo — in je tudi zares — posebno v jesenskem času, tako zelo lepa.

Ves Seidlov študij novomeške okolice, bodisi geološko-geografski, botaniški ali meteorološki pa ni bil zgolj suhoparno sistematično znanstven, temveč bil je prežet s toplo ljubeznijo do domače grude in do

lepotnih vrednot pokrajine, flore, faune, neba in vsega, kar zaznavamo v naravi. Seidl je s tem dokazal, da je bil, kakor pokojni Grošelj, Erjavac in drugi naši naravoslovcji, znanstvenik in umetnik hkratu — kombinacija, ki tvori najvišjo stopnjo človeškega umstva.

Moj namen je bil, da bi opisal s temi vrsticami — menda med zadnjimi čestitci, ki so se spomnili pokojnika v »Jutru« — Seidla še z ene in sicer skromno osebne strani, ki se mi je zdelo vedno tako tipična zanj. Čutil sem potrebo, da se oddolžim v svojem in v imenu drugih njegovih skromnih čestilcev in v imenu ljubiteljev dolenjske pokrajine spominu ideal sta-rodoljuba, znanstvenika in umetnika prof. Ferda Seidla.

Dr. M.

Ali je mogoče vplivati na vreme?

Uravnavanje vremena je nedvomno zanimivo vprašanje bodočnosti vremenoslovne vede. Človek sicer ne more »delati« vremena, vendar so že danes dani neki fizikalni pogoji za njegovo izboljševanje, čeprav so časi, ko bo mogoče te načrte v celoti uresničiti, še precej daleč od nas.

Zakaj mrzle zime?

Na čem so ljudje v prvi vrsti zainteresirani pri vplivanju na vreme? Pravijo, da bi bila prva naloga človeka, ki bi dobil oblast nad vremenom, onemogočiti hude zime, kakršna je bila na primer lanska. Vendar so prirodne moči danes še tako silne, da človek ne more storiti nič proti takšni ostri in mrzli zimi. Vendar menijo, da se da tudi tukaj nekaj storiti. Izkušnje namreč kažejo, da po slabi in deževni jeseni skoro vedno nastopi trda zima. Če dežuje tja do oktobra in je pri tem hladno vreme, zemlja nima možnosti, da bi jo sončno izžarevanje dovolj segrelo. Na ta način si zemlja ne more nabrati dovolj rezervne toplote za prve zimske mesece. Pa tudi ozračje se ohladi in hlade in težek zrak stvori potem nekakšen negibni blok nad srednjo in severno Evropo. Ta blok je tako odporen, da ga tople in vlažne zračne struje, ki prihajajo z oceana, ne morejo premagati.

Kaj bi bilo treba storiti?

Meteorologi sodijo, da bi bilo treba zaradi tega začeti boj proti trajnemu deževju v jeseni. Znani so poskusi, da bi razpršili deževne oblake s streljanjem ob nevihti. Ti poskusi so se do neke mere obnesli. Zračni vrtnici, nastajajoči s streljanjem, so že ponovno povzročili sprostitve padavin. Toda je še nek drugi način, ki se zdi uspešnejši. S pomočjo stresanja drobnih ledenih zrnc iz letal v toplih in vlažnih plasteh oblakov dosežemo, da začne deževati že nad Oceanom ali pa v krajih, kjer je dež nujno potreben. S tem izgube v vzhodni smeri napredujoče zračne plasti doberšen del svoje vlage, preden prispejo na cilj. S tem pa lahko preprečimo tudi trajno deževje v tistih krajih, kjer nastaja zaradi njega premočno ohlajevanje zemlje. Eksperimenti so pokazali, da je mogoče z enim samim litrom vsebine ledenih zrnc namočiti celo pokrajino, seveda le tedaj, če

so nad njo zbrane zadostne plasti toplih in vlažnih oblakov.

Poskusi z valovi

Velja pripomniti, da so strokovnjaki delali poskuse z infra- in ultrazvočnimi valovi, da bi izvlabili dež v tiste kraje Evrope, ki so potrebni moče, dočim bi ga odtegnili pokrajinam, katerim preveliko deževje škoduje. Posebno globoko zvočni streljaji vodijo do zgostitve vodnih hlapov in do nastanka večjih deževnih kapelj. Nasprotno pa spreminjajo visoki toni in streljaji debele kaplje v drobne kapljice, ki obvisijo v zraku, ali pa jih posrka topli zrak. V prvem primeru nastane na ta način umetni dež, v drugem primeru pa je mogoče na umeten način onemogočiti deževje.

Seveda so bili poskusi te vrste doslej izvršeni le v majhnem obsegu, vendar pa kažejo neki uspeh. Zdi se, da znanost že danes razpolaga z gotovimi fizikalnimi osnovami za vplivanje na vreme in za izboljšanje naših klimatičnih razmer. Bodočnost bo gotovo tudi v tej snovi pokazala napredek.

Tine Kos: »Rojstvo«

KULTURNI PREGLED

Puškinov »Bahčisarajski vodomet«

Romantično pesnitve A. S. Puškina »Bahčisarajski vodomet« je prvi prevedel v slovenščino ovan Vesel Koseski, zvest tudi v tem primeru, čeprav ne več v skrajno pretirani obliki, svojemu proslulemu pesniškemu slogu in jeziku. Pod debelo plastjo koseščne je zamlj zadnji čar spevnega Puškinovega stiha. Skoraj sedemdeset let po izidu tega prvega »prevoda« se je polotil prevajanja Puškinove krimske pesnitve ljubitelj tega pesništva, zdaj pokojni Ivan Hribar, sam že 87 letni starec, ki je premagoval težje 87 let s slovesnim delom, za katerega mu je ostajalo v prejšnjem javnem delu tako malo časa. Ivan Hribar, ki je prevedel med drugim »Bronastege jezdec« in »Poltavo«, je dobro poznal ruski jezik, imel pa je za tako delo dva važna nedostataka: ni bil stvarjalni pesnik — in samó tak je upravičen prevajati pesniške mojstrovine — in kolikor je sploh obvladal vezano besedo, si ni več mogel privesjiti tistih izsledkov razvoja slovenskega pesniškega jezika, ki so značilni za Moderno in za poznejšo razdobja med dvema vojnama. Zato je urednik »Doma in sveta« dr. Tine Debeljak, ki mu je bil Hribar poslal svoj prevod, začel ta polžkus popravljati in predelavati; naposled je nastala nova prepesnitev, ki jo je Debeljak izvršil seveda z natančno kontrolo ob izvirniku. O nji je moral Hribar izjaviti, da prevod ni več njegov.

Tako smo dobili to pot v posebni bibliotiki izdaja že tretji in lahko rečemo, da končni slovenski prevod pesnitve, ki je v njo po bil Puškin ne samo svoje doživljaje

Krma, te stične krajine južnega podnebja, orientalske civilizacije in severnjakih vplivov, marveč tudi kos zgodnje intimnega življenja, svojih sanj in ljubezenskih želja. »Bahčisarajski vodomet« je stvaritev štirindvajsetletnega Puškina, ki je meril moč svoje stvarjalne domišljije ob vzoru Byrona, skušajvalca tolikih romantično nastrojenih duš v Evropi. Ljudje so tedaj poznali romantiko le še iz čustvenih razpoloženj mladega rodu po francoski »veliki avanturi«, ne pa iz idejnih in programskih stremiljenj, tako značilnih za poznejša leta. Motiv Puškinove pesnitve — bolest tatarskega kana, ki ljubi nedolžno in verno Poljakinjko, svojo ujetnico, in ki da utopiti prijetno ljubo, ker je umorila iz ljubosumnosti mlado ujetnico, — je Puškin postavil v okvir južne krimske prirode. Dal mu je nadih orientalskih zgodb, v katerih se srečujejo temna človeška strast, skrivnostna krutost usode in večna ravnodušnost narave. Bolj kakor sama zgodba o poljski ujetnici krimskega kana nas mika tisto strastno in obenem subtilno ozračje, ki drhti nad pesnitvijo in ji daje značilni čar pristnih romantičnih, iz sanj in resničnosti stkanih pesnitve. Dve ženski: čista, sanjava Marija in strastna Zarena sta po svoji pesniški podobi odraz dvojnega pesnikovega hrepenenja in obenem odsev njegovega razočaranja nad stvarnim doživljenjem ženske ljubezni. Ideal in resničnost pesniška Beatrice in resnična ženska vrtinčita njegove čute, že zaznavamo obrise sveta, ki se bo v njem kmalu izoblikoval

Debeljak:

Caroben kraj, očem naslada; vse tam živo: gorice, les, barvito grozdeje vinograda, doline, krasni vrtni vmes.

Debeljak ni samo — v duhu izvirnika — skrajšal Hribarjev stihov, marveč jih je tudi predstavitvotno temseje strnil in pesniško ojačil. V tem smislu, v zvestosti melodični lepoti in apolitični slikovitosti Puškinovega verza, se giblje ves prevod, ki pomeni poleg župančičevih in Klopčičevih najtehtnejši donesek k slovenskim puškinlanam.

Bibliofilsko lepa knjiga »Bahčisarajski vodomet« pa ne prinaša samo prevod te pesniške povesti. Dobršen del zavzema uvod, ki je po polji esej, po polji slavistična razprava in osvetljeje z vseh strani Puškinovo pesnitve. Najprej opozarja pisec na odmeve tega poema in Mickiewiczov »Krimskih sonetov« v italijanski, nato prikazuje pesniški Krim, navajajoč v prevoču »Potovanje po Tavridi« iz pesra Puškinovega sodobnika I. M. Muravjeva-Apostola, zatem se dolgo in izčrpno ustavlja pri podatkih o pesnikovem bivanju v Bahčisaraju, oriše nato še Mickiewiczov obisk tega kraja in nam nudi v prevodu šteti in osmi sonet iz njegovih »Krimskih sonetov«. Potem pokaže, kako gleda današnji kritični svet na bahčisarajsko skrivnost in opiše vseprele še zgodovino slovenskih prevodov. Za sklep je Debeljak navrgel prevod »Hvala Karanu«, kakor je tudi »prežnja poglavja vpletel posamezne odlomke iz Puškinove poezije. Tak uvod v umevanje in uživanje »Bahčisarajskega vodmeta« bo normalno razvrelil bralca, saj je v njem mnogo

mikavnega gradiva in se prav lepo bere. Tako se samó zblizža poet in njegov čitatelj, ne da bi pesnitve zbog takih razlag kaj utrpela na rahlem pelodu svoje stvarnosti in v romantične lepote.

Druga plat te lepe knjige, ki jo je občina slovenskih bibliofilov hvaležno pozdravila na prvem mestu med knjižnimi novostmi za božič četrtega vojnega leta, tvori ilustracije znane umetnice Bare Remčeve. O tem donesku pa bo spregovoril ustvarjalec, poznavalec in ljubitelj grafike v posebnem članku.

Beseda o pomenu leposlovja

V »Meridiano di Roma« razpravlja Francesco Bruno o vprašanju: Ali je naša književnost nepopularna? Bolj kakor kdaj prej — izvaja pisec glede na italijansko literaturo — se vprašuje nekateri, zakaj se naši pisatelji malo čitajo in zakaj so tako slabo razširjeni? Kaj je krivo, da uživajo tuji romanopisci toliko popularnost v Italiji?

Vprašanje je staro in nanj so vedno odgovarjali samo približno, medtem ko je sam problem ostal nerešen. Massimo Bontempelli je nedavno mislil, da je prišel v okoliščini temu vprašanju, ko je odkril vzrok nepopularnosti italijanskega pisatelja v njegovih čisto osebnih pogojih, v tem namreč, da italijanski pisatelj ustvarja v nekaki samoti in ne meneč se za množico naslednje svoje čisto umetniške vzore. V hotenju, da bi dosegel kar moči veliko polnost, zanemara okoliški svet, ne trudi se, da bi stopil naproti povprečnemu bralcu, množici. Zato pa tuji pisatelji nič ne stikajo za kakim posebnim načinom izražanja in se ne trudijo, da bi si razvili

Kronika

Smrt odlikovanca s hrastovim listom. Z vzhodne fronte poročajo nemški listi, da je 20. decembra padel junaške smrti odlikovanec s hrastovim listom k viteškemu križcu polkovnik Herman Seitz. Smrt ga je zadela v boju med Volgo in Donom.

Spominske svečanosti za Monteverdija in Frescobaldija. Letošnje leto je 300. obletnica smrti skladatelja Claudija Monteverdija in Girolama Frescobaldija. V proslavo obeh mojstrov pripravljajo v Italiji velike spominske svečanosti. V Rimu so uprizorili »Kronanje Popeje«, gledalca v Veneziji, Genovi in Trstu pa pripravljajo ostala dela. Posebno svečano obeležje bodo imele slavnosti v Firenzi, kjer bodo uprizorili »Orfeja« v prvotni obliki. Rimska glasbena akademija Santa Cecilia bo proslavila mojstrove obletnice z izborom njegovih kompozicij.

Kulturni film o Romagnu. Po neki povesti pisatelja Beltramellija pripravljajo v Italiji kulturni film o Romagnu s sodelovanjem Marine Doga in Huga Loreda.

Novo leto v Vatikanu. Iz Rima poročajo, da je dan 1. januarja v Vatikanu potekel v popolnem miru. Sveti oče ni sprejel nobenih obiskov razen kardinala državnega tajnika. Na vatikanskih poslopih so bile razvite papeške zastave.

Bolgarija šteje 8.6 milijona prebivalcev. Po statističnih podatkih je imela Bolgarija ob začetku sedanje vojne na Balkanu 6.675.900 prebivalcev na površini 110.842 km², kar odgovarja gostoti prebivalstva 60,2 na km². Konec leta 1942. je Bolgarija imela 8.642.000 prebivalcev na površini 153.308 km². Pri enakem porastu prebivalstva računajo, da bo Bolgarija imela konec leta 8.757.000 ljudi. Posamezna novo pridobljena področja so številno prebivalstva pomnožila: macedonsko za 1.060.000, moravsko za 195.200 in egipsko za 645.700 prebivalcev.

Prodajanje radijskih aparatov. S 1. januarjem so stopile v Italiji v veljavo nove odredbe glede izdelovanja in prodaje radijskih aparatov. Dovoljeno je izdelovati en sam tip, prodaja aparatov pa je vezana na posodne pogoje.

Zaklonišče, glavna postaja bodoče podzemne železnice. V Milanu, Piazza del Domo, dogotavljajo ta čas zaklonišče, ki bo prvo postajališče bodoče podzemne železnice, katero bodo v Milanu začeli graditi po sedanji vojni.

Nov italijanski tenorist. V Alessandriji so te dni uprizorili Puccinijevo »Tosco«, v kateri je debutiral tenorist Varangolo, po poklicu navaden ribič. Debutant je dosegel na predstavi ogromen uspeh ter bo prihodnje dni pel v »Rigolettu«.

Tatvina v lekarni. V Alessandriji so tatovi vličili v lekarno bolnišnice Via Venezia ter odnesli iz nje 53 gramov kokaina, 241 g opija in 450 g novocaina. Poleg tega so ukradli iz registrirane blagajne več tisoč lir. O storilcih ni sledu.

Smrt v ognju. V Firenzi živeča 63letna grofica Marija Baldini je imela smolo, da je v njenem stanovanju izbruhnil ogenj. Uničil je spalnico. Ko so gasilci odprli stanovanje, so našli starko zgorelo med ostanki pohištva.

Posledice kurje tatvine. V predmestju Milana je redila neka ženska več kološ. Sosedja je izvedla eno izmed živali v svoji dom. Ko je lastnica opazila, da ji je kološ izgnila, je preklela neznanega tatu s pripombo, naj bi se z ukradenim kološom zadal.

Radio Ljubljana

Torek, 5. januarja 1943-XXI

7.30: Slovenska glasba. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 12.20: Plošče 12.30: Poročila v slovenskem. 12.45: Pisana glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 13.15: Poročila Vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenskem. 13.17: Koncert radijskega orkestra, vod. dirigent D. M. Sijanec, sodelujejo sopranistka Ksenija Vidali, Operna glasba 14.00: Poročila v italijanskem. 14.15: Operetna glasba. 14.25: Poročila v slovenskem. 14.30: Poročila v italijanskem. 14.45: Poročila v slovenskem. 14.55: Poročila v italijanskem. 15.00: Poročila v slovenskem. 15.15: Plošče »La Voce del Padrone« - Columbia. 15.30: Poročila v slovenskem. 15.45: Simfonična glasba. 16.00: Napoved časa; poročila v italijanskem. 16.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenskem. 16.45: Tipična glasba. 17.15: Koncert violonistice Leona Pfeifferja, pri klavirju Marijan Lipovšek. 17.45: A. Nicotera: Pogovor s Slovinci. Predavanje. 18.15: Koncert Adamičevega orkestra. 18.45: Koncert sopranistke Marije Tereze Pediconi. 19.15: Poročila v italijanskem.

visok, osebni stil; le preprosto zadovoljujejo tudi okus nezahtevnih čitateljev. Z drugimi besedami: italijanskemu pisatelju bi potem takšno škodovala njegova individualnost, njegova umetnost, ki teži po kar največjih pridobitvah in se zbog tega kar sama po sebi obsoja v nepopularnost.

Bruno pravi: Tako je zares. Italijanski pisatelj je preveč podložen tradiciji, on teži venomer po dovršenosti in umetniški izjemnosti. Njegova umetnost je umetnost počasnega, mirnega dela, ki ne pozna srednje poti ter se ne spušta v odmišljene in meglene zasnove. S tem pa ni rešeno, da literatura te vrste ne bi mogla doseči ljudstva. Zbog tega, da se tuji pisatelji lažje berejo in so zato bolj popularni, ni treba, da bi bili domači pisatelji zanemarjeni. Tudi oni so popularni, a nikakor ne v slabem pomenu besede. Dejansko je ta njihova popularnost važnejša od one, ki jo uživajo močno razširjeni pisatelji. Literarna kultura namreč ne sloni na zabavnih knjigah in nikakor ni enajz poseben ugoden znak, če narašča leposlovje, ki je primerno slehernemu okusu. Veliki pesniki in romanopisci so priznani za take zbog tega, ker so ustvarjali dobra, nikakor ne zanikamo polovičarska dela. Nietzsche je imel prav, ko je uvrstil tudi Homerja med ljudske pisce.

Res je, da umetnost, razen glasbe, gledališča in slikarstva, ki lahko bolj neposredno zagrabijo domišljijo in zavest množice, ni nikdar dosegla izredne razširjenosti in naiširšega upoštevanja. So pa trenutki, ko poezija in lepa proza lažje naveže stike s svojim kolektivom. Taka je bila n. pr. doba risorgimentu.

Problem slovstvene nepopularnosti nikakor ni praktično vprašanje, gospodarska zadeva, ki bi bila odvisna od razširjenosti

vil. Naslednji dan se je izvedelo, da je neka sosedka zaklala kokoš in jo jedla tako hlastno, da ji je obtičala kost v grlu. Izkazalo se je, da je bila tatvica ukradene kokoši. V bolnišnici so ji rešili življenje z operacijo, tatvina pa je na ta način prišla na dan.

Opozorilo delodajalcem. Vse delodajalce izven Ljubljane, ki so bili v preteklih mesecih zaradi višje sile primorani prekiniti z obratovanjem in odpustiti svoje uslužbence, pa jih zaradi izrednih prometnih razmer doslej še niso mogli odjaviti iz zavarovanja pri Zavedu za socialno zavarovanje, oziroma pri njegovih poslovalnicah, vabimo, da to sedaj, ko je poštni promet pri mnogih poštah uradnih zopet obnovljen, po možnosti store čimprej, da se jim zavarovalni prispevki ne bodo zaračunavali še naprej. V primeru, da nimajo odjavnih tiskovin, naj delodajalci iz dela izstopiške uslužbence odjavijo po dopisnici ter za vsakega uslužbenca posebej navedejo njegove točne osebne podatke in dan, kdaj je zadnjikrat delal. Te podatke naj občina s svojo štampiljko tudi potrdi.

Skrčenje obsega ameriških listov. Zaradi vojnih razmer je kanadska vlada izdala odlok, ki določa skrčenje obsega za tamošnje liste. Ukrep je v zvezi z vojno produkcijo.

Nesreča na povratku z lova. 63letni geometer Giovanni Bocca iz Vigevana se je te dni podal na lov z inž. Zanetto. Na povratku z lova sta hotela oba lovca vzeti kolesa, kateri sta pustila v dveh različnih krajih pri znanih ljudeh. Zanetta se je v redu vrnil domov, Bocca pa ni bilo. Svojci so o tem obvestili karabinjerje, ki so začeli polizevovati ter so našli geometrovo traplo v nekem kanalu. Najbrže je geometer v megli in mraku padel v vodo in utonil.

Sneg v Goriziji. V soboto, 2. januarja je sneg pobelil Gorizijo in okolico. Snežna odeja je prav tenka.

Uspešen krivdajalec. Kakor ugotavljajo italijanski listi, je 34letni Camilo Borlone iz Pavije že 315krat dal svojo kri za transfuzijo potrebnim bolnikom. Borlone je žrtvoval za trpeče soljudi 105 litrov lastne krvi.

Predpisi za potovanje z avtomobilom. Dne 14. januarja stopijo v Italiji v veljavo novi predpisi za potovanje z avtomobilom. Način potovanja ureja poseben dekret, ki je bil že objavljen v »Gazzetti Ufficiale«. Vsak potnik, ki se bo hotel peljati z avtomobusom, bo moral imeti posebno dovolilnico. Izjeme bodo dopustne samo za pripadnike Oborožene sile.

Nesocialna stanodajalka. Sodišče v Rappallo je obsodilo Emilio Castelli na 5 let konfiskacije. Neki družini iz Genove je Castellijava zaračunala za stanovanje 4 sob 24.000 lir letne najemnine, zahtevala pa je poleg tega še 24.000 lir kavcije, čeprav je sama plačala za stanovanje mesečno 110 lir.

IZ LJUBLJANE

u— Novi grobovi. Po daljši boleznii je za vedno zatisnila svoje oči včlva veletrgovca K. Marija Samčeva, rojena Komparotova. K večnemu počitku jo bodo spremlili v turek ob 14. iz kapele sv. Jožefa na Zalah na pokopališču k Sv. Križu. — V 57. letu starosti je preminil trgovec K. Pavel Česnik. Za njim žalujejo soproga, hčera, sin in drugo sorodstvo. Na zadnji poti bodo blagodejajočim spremenili v turek ob 15. iz kapele sv. Nikolaja na Zalah k Sv. Križu. — Pri izvrševanju svoje službe je ugrabila smrt vlakovodjo K. Vincenca Ravnicu. Truplo pokojnika so prepeljali v Ljubljano in ga v ponedeljek popoldne položili k večnemu počitku na pokopališču pri Sv. Križu. — Umrli je tesarski mojster in gostilničar g. Anton Steiner. Zapuščila soproga, sina in drugo sorodstvo. Pogreb bo v turek ob pol 18. iz kapele sv. Jožefa na Zalah k Sv. Križu. — Izhlral je v dotrpel g. Alojz Kandare iz Dan. Na zadnji poti bodo blagodejajočim spremenili v turek ob pol 15. iz kapele sv. Jazne na Zalah k Sv. Križu. — Pokojnim naj bo ohranjen blag spomin, njihovim svojem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— Zeblo nas je večeraj zjutraj, ko smo niteli v službo. Že v soboto je vse tako izgledalo, da se bo mraz stopnjeval. V nedeljskem »Jutru« je živo srebro kazalo —6 stop. C, čez dan pa se je ozračje toliko ogrelo, da je stalo živo srebro v četki 4 desetinke stopnje p. d. ničlo. Javno nebo in sončna zarja pa sta obetala, da se bo čez noč še močnejše ohladilo. Zgodaj zvečer se je začela spuščati nad pokrajino grsta megla, tako da je bilo videti le kakih 10 metrov pred seboj. V ponedeljek zjutraj je bila najnižja temperatura —11,2 stop. C in zato ni nič čudnega, če se je vsepovedno izkazalo, da se okna bila okrašena z le-

dentni rožami. Megla se je dopoldne hitro dvignila in je ves dan sijalo sonce. Na pri-
sojnih legah je bil kar prijeten sprehod.

u— Razstava Mušič-Sedej-Zonič v Jaki-
plovem paviljonu bo odprta do nedelje dne 10. januarja.

u— Prvi koncert v novem koledarskem letu bo komornega značaja. Na njegovem sporedu so tri sonate za violino in klavir, ki jih bosta izvajala dva odlična domača umetnika, pianist Anton Trost in violinist Jan Slais. Že v minuli sezoni sta se oba umetnika združila v komorno skupino pod naslovom: Ljubljanski komorni duo ter dala z največjim umetniškim uspehom že nekaj izredno lepih komornih večerov. Pogostokrat pa nastopata tudi v ljubljanskem Radiu. Za svoj prvi letošnji koncert sta si izbrala troje del iz klasične in romantične literature. Napisali so jih: klasič stare rimske šole Francesco Maria Veracini, dalje nesmrtni mojster I. van Beethoven in Rus Bortkiewicz, ki pripada romantični smeri predvojnne ruske glasbene literature. Troje znamenitih del bo izvajalnih od odličnih umetnikov v petek, dne 8. t. m. točno ob četrti na 7 zvečer v veliki filharmonični dvorani. Vstopnice v knjižgarni Glasbene Matice.

u— V. smofonični koncert letošnje sezone bo v ponedeljek 11. t. m. ob četrti na 7 v veliki umetniški dvorani. Dirigent Dr. Mario Sijanec bo izvajal dela, ki so jih napisali Corelli, Čajkovski in Adamič. Vstopnice v knjižgarni Glasbene Matice.

u— Jezikovni tečaj — italijanski, nemški francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — prične dne 7. januarja. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. — Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— Šolskih skrbni se rešijo starši, ki prijavijo svoje otroke k dnevnim inštrukcijam po dve uri dnevno proti nizkemu mesečnemu honorarju (ura stane povprečno le okoli 2 liri). Pojasnila in vpisovanje: Novi trg 5-III levo od 15 do 17. ure dnevno pri Vseučiliški knjižnici.

RADIO PHILIPS

vljudno sporoča lastnikom radio aparatov, da se jim nudi prilika, da spremene hrambo svojega radio aparata za prodajo ali komisijsko prodajo. V tem primeru naj se zglašajo osebno s potrdilom mestnega poglavarstva pri tvrdki

PHILIPS RADIO — D. ZRIMSEK

LJUBLJANA, Ulica 3. maja št. 6,

ki bo takoj dvignila radio aparat iz hrambe!

u— Gospodinski kotežar za l. 1943-XXI. XXII ima tokrat zelo bogato vsebino. Poleg koledarskega dela in tabel za knjigovodstvo ima v II. delu Najnujnejše znanje o pravilni prehrani in sodobnem kuhanju ter navodila za napravo in uporabo zaboja za kuhanje. Dobite ga v knjižgarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Selenburgova ul. 3.

u— V počastitev spomina za pok. Ivanom Jurcu daruje družina Kham 200 lir za mestne reveže.

u— Namesto venca na grob gospe Jožice Novakove, profesorjeve soproge, je daroval proforski zbor I. moške realne gimnazije v Ljubljani dijaškemu podpornemu društvu znesek 395 lir.

u— Najdena damska ura. V večji opernege gledališča je bila 31. decembra najdena damska ura. Lastnica jo dobi pri blagajni v Operi.

GOSPODJE, POZOR!

KLOBUČARNA »PAJK«

Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da zgleda kot nov Lastna delavnica. Zaloga novih klobukov.

Se priporoča RUDOLF PAJK, Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 38, Miklošičeva cesta 12. Nasproti hotela Union.

ZAPISKI

Domenico Rossetti

Zalozba E. Borsatti v Trstu je pravkar izdala v lični opremi 104 strani obsegajoči spis Remigia Marini »Domenico Rossetti«. Življenjepisna študija o enem najpomembnejših Trstincev v prvi polovici 19. stoletja, Domenico Rossetti, ki ga štejejo med utemeljitelje in vzore poznejšega irendentizma, je razdeljena v pet poglavij. V prvem razvija pisec splošne misli in razlaga svoje poglede na pionirsko osebnost trstinskega urbanista, v drugem prikazuje vzgojo in duhovno oblikovanje m. d. g. Rossetti, ki je študiral v Gradcu in na Dunaju, v tretjem se bavi z njegovim poglavitnim delovanjem v Trstu: z delom za mestno unifikacijo in za italijansko solstvo. V četrtem poglavju razglablja pisec Rossetti, ki ga ohranjajo in razširjajo mestne avtonomije in njegovo skrb za nacionalno ohranitev italijanskega elementa. V petem pisec idejno označuje Rossetti, stališče glede habsburške tradicije in italijanske revolucije, dveh poglavitnih načelnih vprašanj, ki ju je moral primerno združiti, tako da ohranjajoč navidezno zvestost dvojni monarhiji ni škodoval, marveč celo koristil nacionalnim težavam in interesom, ki jih je zastopal v Trstu. Ob koncu knjige je bibliografija Rossetti, spisov (izdanih in neizdanih) z raznimi opombami ter navedba literature o Rossetti. Spis

Reparti di truppe italiane dell'Sahara in azione nella Libia meridionale — Oddelci italijanskih saharjskih čet v akciji na libijskem jugu

Z Gorenjskega

Novi grobovi. V Domžalah je umrla ga. Ana Milčeva iz lekarniške družine. — Na vzhodni fronti so padli naslednji koroški rojaki: višji narednik Pavel Mergl, star 27 let, odlikovan z železnim križcem obeh stopenj, polčastnik Jože Majerčič, 19letni tehnik Reinhardt Lutz in 23letni desentnik Kurt Tschubaus. Večinoma vsi so bili odlikovani.

V škofji Luki je tvrdka »šešir« odprla Dom za uslužbenstvo. Vse uslužbenstvo z obratovodjo Kmetičem se je zbralo v Domu, ki je prvi te vrste v kranjskem okrožju, a četrti na Gorenjskem. Sledila je božičnica.

Kmetiči razgovori o prehrani. V raznih gorenjskih krajih so bili zadnje čase sestanki kmetov, ki so se razgovarjali z zastopniki prehranjevalnih oblastev. Podobna zborniška vprašanja, kako bi se dvignila proizvodnja mleka. Gorenjski tečnik pravi, da morajo gorenjski kmetje storiti na tem področju več kot doslej.

Iz Bohinjskega. Na vasi poročajo, da so imeli lani 12 porok, 49 smrti in 47 rojstev. Umrli so v decembru: Matej Zalokar iz Gorjup, Francka Zvanova iz Stulorja, Matevž Zvan iz Srednje vasi in Katarina Langusova iz Gorjup.

Priznanje delavcem na Jesenicah. Na Hrušici so preuredili železniško stavbo. 83 mož je prevzelo vsa obrtniška dela. Novi prostor za uslužbence je bil nedavno izročen svojem namenu. Prirejana je bila b. d. l. c. in so govorniki naglašali, da so jeseniški železničarski delavci izvršili že pomembna dejanja pri dvakratni postavitvi železniškega mostu pri Žirovcih ter pri odstranjevanju raznih železniških škod, še zlasti po železniški nesreči blizu Lienz na Koroškem.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. V Mariboru so umrli: 61letna uradnikova žena Neža Petrovičeva, 75letni krojaški mojster Martin Ornič in 45letna železničarjeva vdova Neža Korošček. V Celju sta umrla 58letni upravitelj Ferdinand Mally in mladoletni Helmut Hammer, v Celovcu pa 61letna Marija Kosslova-Binderjeva, po rodu iz Maribora.

Za mrtvega bo proglašeno 40letni Viktor Zupan iz Podrede, ki je 12. marca 1941 odinrlil v Zagreb in je baje padel 15. aprila 1941 blizu vasi Trnje pri Učicih. Zapustil je mlado vdovo na posestvu. Uveden je postopek.

Novo zavarovanje rudarjev na Spodnjem Štajerskem je stopilo v veljavo s 1. januarjem 1943. Vsak delavec, ki doseže 65. leto in od 1. januarja 1922 dalje dokaže 15letno zaposlenost v bivši Jugoslaviji, lahko doseže starostno rento. Podrobnosti o novem zavarovanju so objavljene v mariborskem dnevniku od 30. decembra.

Nesreče. 35letni čevljarški mojster Stan-ko Mramor iz št. Jerneja pri Poljčanah, je šel po cesti, ko ga je nenadno podrl neki motorist, mu zlomil levo nogo in zadal še druge poškodbe. Pri delu se je nevarno poškodoval 37letni Anton Zep iz Smolinke. 34letna Angela Breznikova iz Zgornjega Razdranja se je hudo poškodovala pri padcu. Na poti v cerkev sta padli 34letna gostilničarka Vilijemina Uranova z Rinfika in 44letna Marija Novakova iz Račjega. Poškodovanci leže v mariborski bolnišnici.

Iz Hrvatske

Gostovanje nemškega dirigenta v Zagrebu. Na sedmem radijskem koncertu, kjer bo nastopila tudi zagrebska Filharmonija, bo gostoval nemški dirigent Viljem Rolf Heger z Dunaja. V zagrebskih glasbenih krogih vlada za Hegerovo gostovanje veliko zanimanje.

Nič več brezposelnosti. Po ustanovitvi Nezavisne države Hrvatske je brezposelnost hitro nazadovala in praktično tako rekoč izgnila. Število na novo zaposlenih delavcev je večje kakor je bilo prej število brezposelnih. Beg z dežele je neznan.

Božič hrvatskih ranjenecov. Rodoljubna gesta zagrebskega prebivalstva, ki se je v velikem številu prijavilo za sprejem ranjenih legionarjev ali domobrancev čez bojišne praznike, je zapustila najlepši vtis. 1317 rodbin je bilo pripravljenih, da čez praznike sprejmejo hrvatske ranjence. Ker ranjencev, ki bi njihovo zdravstveno stanje dopuščalo kakšne obiske, ni bilo po zagrebskih bolnišnicah dovolj, je bilo sklenjeno, da bodo rodbinam, ki so se prijavile kot gostiteljice, poslali po enega legionarja z vzhodne bojišča, ki so se slučajno mudili v Zagrebu, pa tam niso imeli svojcev.

Razstava hrvatske likovne umetnosti. Po uspešni razstavi hrvatskih likovnih umetnikov v Zagrebu se vrše zadnje priprave za prvo hrvatsko razstavo likovne umetnosti v Nemčiji. Najprej bo razstava odprta v Berlinu, potem pa bo prepeljana na Dunaj. Poleg razstave likovne umetnosti bo na Dunaju in v Berlinu tudi etnografska razstava, ki bo pozneje prenešana v Monakovo.

Oporni pevec Vlahovič gostuje v Nemčiji. Na povabilo nemške vojske je pred dvema mesecema odpotoval v Nemčijo operni in koncertni pevec Pavel Vlahovič, kjer nastopa skupno z znanimi nemškimi umetniki. Dosele je nastopil že v 30 mestih. Zlasti se ga povsod razveseljuje hrvatski delavec, jer jim v materinem jeziku poje najlepše pesmi.

Delavske hišice bodo začeli deliti. Zakonska odredba o dodeljevanju delavskih stanovanjskih hišic je izgotovljena in to v kratkem predložena v zakonodajno. Delavske domove bo dodeljevalo glavno ravnanstvo za korporacije in socialno skrbstvo. Proselec mora biti hrvatski državljan, najmanj pet let delavec in imeti rodbino z več otroki.

Božičnica v zagrebski vojni bolnišnici. Inozemska organizacija narodnosocialistične stranke v Zagrebu je priredila ranjenecem v vojni bolnišnici na Rebru božičnico. V okviru svečanosti so dekleta prepevala božične pesmi, vsi štabni zdravniki Sachs pa je imel svečani nagovor. Nato so žene in dekleta razdelile zavojčke z darili.

Vzorna vaška pomoč. Beograjski dnevnik poroča, da so bila kljub številnim prijavam prostovoljcev za SS-čete, vsa polja na Hrvatskem vzorno obdelana. Kmetje so organizirali skupno vaško pomoč, ki je bila kos zastavljenim nalogam.

Zagrebski zverinjak se je pomnožil. Uprava zagrebskega zverinjaka je prejele od društva prijateljev mestnega zverinjaka lepo in redko darilo: mladega zverinjaka petelina, ki je zelo redek gost v zverinjaki. Redki predstavnik naše favne, ki živi v velikih gozdovih Gorskega Kotora, na Velebitu, obeh Kapelah in bosanskih planinah, bo zbujal zanimanje vsakogar.

Goethevega »Fausta« tja do D'Annunzia. — Laterza v Bariju je ponovno izdal spis znanega slovstvenega teoretika in kritika Francesca Flore »I miti della parola«. Pisec obravnava v tej knjigi splošne estetske probleme in izpoveduje načela, ki ga vodijo v slovstveni kritiki.

Hrvatska lirika v dobi med dvema vojnama. V spomin prve obletnice Nezavisne Države Hrvatske je izdalo Društvo hrvatskih književnikov nad 300 strani obsegajoči izbor novejših hrvatske lirike z naslovom »Izmedju dva rata«. Knjiga vsebuje pesmi tridesetih hrvatskih pesnikov, rojenih v letih 1900—1914. Opremlilo jo je sedemnajst slikarjev z risbami. Zastopani so tudi nekateri že umrli pesniki (Djuro Sudeta, Ivo Kozarčanin).

NAROCITE SE
NA ROMANE

DOBRE KNJIGE

General Tojo

Ko je general Tojo v oktobru 1941. stopil na čelo japonskega ministrskega sveta, so prevzele vodstvo japonske države tiste sile, ki so l. 1931 na lastno pest in odgo-

na Japonskem živi na stotine Tojev. Če pade eden, stoji že pripravljen njegov naslednik, da sprejme iz cesarjevih rok državno krmilo. V tem tiči neznani činitelj sile za Japonsko.

Japonski narod koraka kot brezhibno pripravljena četa proti svojemu cilju, ki je vsakomur znan in ki ga je zaradi tega vsak pripravljen doseči. Tip, ki ga predstavlja general Tojo, je tip iz ljudstva. S tem tipom je prodrla na Japonskem v prvo vrsto četa bojnikov, ki so izšli iz kmetijskega stanu ter imajo za seboj leta in leta trajajoče krvave bitke na mandžurskem ozemlju in v neskončnih kitajskih starih. Uspehi teh bojev so bili tisti, ki so prinesli Japoncem nadvlado nad drugimi narodi vzhodne Azije.

Kdor pozna oficirski tip, katerega predstavlja general Tojo, temu je tudi znano, da se ta tip ne klanja materialističnemu svetovnemu nazoru. Ljudje Tojove vrste žive v najskromnejših razmerah. Zrasli so takorekoč v siromaštvu in morajo računati z vsako stotinko ter se zadovoljiti z najskromnejšim eksistenčnim minimumom. Ta minimum je za življenje nujno potreben in do tega minimuma so Anglosasi zapirali pot japonskemu človeku. Če bi bili hoteli japonski finančni rešiti ta problem, bi bili morali udariti na plutokratsko struno. Prišlo pa je tako, da so vzeli reševanje vzhodnoazijskega problema v roke bojnikov in v zvezi s tem, je general Tojo nedavno izjavil, da vzhodnoazijska vojna ne pomeni vojne za sirovine, marveč vojno za nov red etike in morale, ki združuje nacionalne in socialne činitele. Vse tri velesile Osi v tem pogledu popolnoma soglašajo, zato lahko postavijo strnjeno fronto v nasprotju s sovražniki Osih sil, kjer živita angloameriški kapitalizem in marksistični komunizem v protinarnavnem konkubnatu.

Kakor Duce in Hitler, tako ima tudi Tojo svoje načrte, proučene in pripravljene do najmanjše podrobnosti. V generalu Toju ima Japonska prav tako idealnega državnika, kakor Italija v svojem Duceju in Nemčija v Hitlerju.

vornost vkorakale v Mandžurijo ter so s tem podvigom položile osnove državi Mandžukuo. S tem činom je bil že sprožen temelj za poznejši razhod z anglo-ameriški silami. In res je prišla najprej vojna s Kitajsko, nato pa vzhodno-azijska vojna. Tojo je ves ta čas korakal v prvi vrsti novega gibanja, postal je najprej vojni minister, nato še ministrski predsednik. Japonski »soridajčin«, kar pomeni po naše predsednik vlade, je popolnoma nasprotje državnika, kakor je bil n. pr. nemški Bismarck, ki je presegal po svoji državniški sposobnosti vse sodobnike. Tojo je markanten pojav, vendar pa ni posamičen predstavnik s silno voljo oplojene rasne dinamike, ki je povzročila proti koncu minulega stoletja prelom s stoletja starih naziranjem japonskega oficirskega zbora. Tojo ni noben titan, marveč samo tip. V zaslugu si lahko šteje, da stoji v prvih vrstah japonskega napredka, v sijajni zgodovinski dobi ter igra svojo vlogo z nenavadno lahkotnostjo. Stvari, ki jih opravlja on, pa bi menda lahko opravil tudi kateri drugi oficir njegovega tipa. Kajti

Slikarji med rokovnjači

Olevano je majhno mesto v Sabinskih gorah pri Rimu med Palestrino, žariščem stare kulture, in Subiacom, spomenikom srednjega veka in domovino benediktinskega reda. Samo po sebi razumljivo je Olevano popolnoma italijansko mesto v osrčju Italije. Če bomo v naslednjem govorili kljub temu o »nemškem Olevanu«, tedaj naj ne velja to v vsakodnevem pomenu, kajti stvar nima nič opraviti z državnimi in političnimi zadevami, marveč z duhovnim in umetniškim svetom. Olevano je bil pred stoletjem dolga desetletja priljubljeno zatočišče ustvarjalnih nemških umetnikov, onih romantičnih slikarjev, ki so na italijanskem jugu iskali in našli heroično pokrajino.

Stotere, ne, tisočere so niti, ki vežejo prizadevanja tesnega sodelovanja na kulturnem in umetniškem področju med Nemci in Italijani. Že od nekdaj vleče človeka s severa na jug. Dokaz za to trditve imamo najprej v ljudskem preseljevanju, potem v srednjeveških vojnah nemških cesarjev in nič manj v edinstvenem doživljenju, ki je čakalo Goetheja v Rimu in na italijanskem jugu. Vse to, čeprav iz tako različnih nagibov, spada kljub temu v niz prizadevanj Nemcev, da pridejo na jug in obiščejo Italijo. V Olevanu je v preteklem stoletju živel cela generacija nemških slikarjev, ki so tam našli izpolnitev svojega neutešenega hrepenenja.

Največkrat so bili umetniki tisti, ki so na italijanskih tleh, bodisi v Rimu, bodisi v kakem prijaznem podeželskem kraju ustanavljali majhne nemške krožke. Eden izmed njih je bil na pragu 19. stoletja v Olevanu. V Rimu bivajoči nemški slikarji so čim dalje bolj širili svoj delokrog. Prepotovali so Campagno, ki je bila tedaj še polna romantičnosti. Odkrili so lepote Albanskega jezera in mesteca Tivolija z njegovim svetiliščem in svetovno znanimi vodopadi. Toda vse to jim ni zadostovalo. Prirojena umetniška popotniška žilica se ni zadovoljila s pokrajinsko idilo, ampak je iskala še silnejše, slikovitejšje pokrajine. Prvi izmed nemških slikarjev, ki je prišel v Olevano, je bil trolski slikar Jozef Anton Koch. Bilo je okoli leta 1800. Koch je videl v divjih gorah, poraženih s hrastovimi gozdovi, heroično pokrajino, ki se mu je na mah priljubila. Od preleste pokrajine se ni mogel več ločiti. Poročil se je z mlado domačinko, po imenu Cassandra Rapaldi.

Na višku svojega ustvarjanja v Olevanu je Koch nemškemu slikarstvu odkril lepoto heroične pokrajine. Koch je bil tudi tisti, ki je privabil vse druge slikarje v Olevano in bil tam središče velikega krožka nemških umetnikov. Slikarska kolonija v Olevanu si je kmalu priborila prvo mesto med nemškimi slikarskimi krožki in tovarštvu v Italiji. Do njenega vodilnega položaja ji ni pripomoglo samo prijazno gorsko mesto, ampak tudi lastnosti in lepota okoliškega gorskega prebivalstva. In ne nazadnje bližnja soseščina Rima.

Dom nemških umetnikov v Olevanu še danes stoji in se imenuje Casa Baldi. Poslopje ima svoje ime od družine Baldijev, ki so ga leta 1778 zgradili. Dve leti nato je hiša služila rimskemu kardinalu Borghesu kot poletna rezidenca. Poznejši lastniki, spet neka družina Baldijev, so sprejeli pod streho nemške umetnike, ki so se pod gostoljubnim krovom prav dobro počutili. Računov ni bilo treba sproti plačevati. Čez leto ali dve so delali obratno, kdor pa tudi potem ni mogel plačati, mu kraja ni bilo treba zapustiti. Ostal je lahko toliko časa, dokler nekega dne ni prispel denar ali dokler revni slikar s svojo umetnostjo ni prodrl. To je bil seveda paradiz za umetnike. Zato se je dogajalo, da so mnogi ostajali v Olevanu po več let, kakor da so tam doma. Nekateri med njimi, n. pr. Franc Horny iz Weimara, so v prijaznem mestecu učali celo smrt. Šele sredi 19. stoletja je Casa Baldi postala gospodarsko podjetje. Vendar je še celih 30 let Olevano ostal najpriljubljenejši zatočišče nemških slikarjev.

V preteklem stoletju, pod gospostvom cerkvene države, je bilo potovanje iz Rima v Olevano — danes veže oba kraja lokalna železnica — zvezano z nevarnostjo za življenje. Šele Italija je naredila konec abruškim roparjem in jih iztrebila. Umestnosti zgodovinar von Ruhmer v svojem spisu »Tri potovanja po Italiji« izčrpno poroča o tem.

POSOJILO

- Misliš, da bi mu posodil denar?
- Seveda...
- Zakaj pa?
- Ker bi prišel sicer po posojilo k meni.

Janko Kač:

Spor na gmajni

Knjige Vodnikov družbe romajo med zveste člane. Iz povesti »Na novih« povzamemo še naslednje odstavke, ki zaključujejo nedavno objavljeni odlomek.

Črednik je stal tik tam za čredo. Ena misel se mu je vgnezdila v glavo: vzeli bi ga, pa bi segnal vse tri naraneče iz gmajne, kakor je Jezus tiste barantače iz templja. Krepkeje mu je stisnila desnica bič in že je stopil nekaj korakov proti kosci trijci, ko se je iztrezil in pomislil: »Če se drugim ne smili gmajna, kaj se bom jaz trgal za njo. Naj delajo, kakor hočejo.« Da bi ne videl žalostne slike, se je umaknil za širok vrbov grm, da tam počaka, dokler se oni ne ugenejo.

»Arfar!« ga je zmotil v njegovem zatijšu oblasten rihtarjev glas. »Kaj me neki kliče?« je pomislil črednik. »Morebiti ju pa bo le?« Preden se je oddaljil, da stopi izza grma, je že drugi ukazal Jozeljnov glas: »Bom moral z vozom po tebe, Arfar? Če si že preokren za črednika, kar poveji! Bo pa drugi!«

Vse je moral požreti Arfar in je pokazal še prijazno lice, ko je korakal proti koscem: »Kaj pa hočeš, Jozelj?« »Kaj hočem?!« se je razčepiril rihtar. »Črednik hočeš biti, pa ne vidiš, da je Polavdrova telica v škodi.« Dobro je poznal Arfar svojo čredo. Z enim pogledom jo je preletel in res videl, da se je spravila tista jalovca na Lahodovo red, kakor da je pri domačih jasliah.

Črednik je ni nagnal, samo nasmehnil se je:

»Ne vem, kdo je v škodi, ali jalovca, ki ji je prosta vsa gmajna za pašo, ali pa tale?« je pokazal s palcem v pest stisnjene levce na Lahoda. Kdo bi mogel reči kaj hujšega! Še kmeta sta se stresla, ko je zagrmel rihtar — vrag verjem! od kod je vzletel takšen glas — nad Arfarjem:

»Kaj je gmajna tvoja, da nam boš dajal nauke? Da jih boš dajal meni, rihtarju? Ni se ustrašil črednik njegovih besed, uvidel pa je, da ima rihtar prav. Počasi je zavrnil jalovca k čredi, osvrknivši jo z bičem. Nejevoljno se je odrgala redčka od travnega kupa in brcnila v zrak z zadnjima nogama.

»Se jalovca, ki je zrastle pri tebi, se ti punta, pa misliš, da boš z nami pometal,« ga je ošinil Lahoda, da sta se oba vaščana zasmejala.

»Ni da bi govoril,« je menil črednik in pričel preganjati čredo na drugo pašo nižje proti Kotom.

Že je izginila živina za grmovjem, ko je zajel Jozelj šop trave s koso, ga naglo dvignil in ga ujel z levico. Obrnil se je z njim koso, nabrusil, potem pa jo dal na ramo in stopil k vaščanoma.

»Takole sem premislil,« je dejal, ko se je ustavil pri onih dveh. Vaščana sta obšla in se obrnila.

»Savja je ugnana za močno škarpo,« je dejal rihtar. »Nič več nam ne bo rila po gmajni. Ali ni škoda, da bi puščali še za naprej, da se šopirata gladež in krasovka po tej zemlji in se košatijo široke vrbe kakor gosposke kočije sredi nje. Orovec so jo že razdelili in čujem, da so zadovoljni.«

»Mali niso,« je oporekel ilčnik, četrtnjak.

»Če bi jim prepustili celo gmajno, bi

SPORT

Vse gre po starem

Livorno in obe turinski moštvi korakajo dalje na čelu najboljših nogometnih klubov

Nadaljnjih 16 točk je bilo oddanih zadnjo nedeljo za prvenstveno tabelo iz divizije A in čeprav niti ta termin ni bil brez nepričakovanih izidov, je vendarle v glavnem — to se pravi vsaj na prvih mestih, s katerih bomo dobili novega državnega prvaka — vse ostalo pri starem. Vodilna Livorno je knjižili svoji dve točki, prav tako pa je uspelo tudi obema torinskima enajstoricama, da sta pobrali — vsekakor proti nasprotnikom drugačnega kova kakor ga je imel Livorno — ves izkupiček in ostali slej ko prej najtesneje na sledi za čudežnim moštvom z obale Trenskega morja. Tako se od nedelje do nedelje bolj utrjuje, da je treba boditega državnega prvaka in naslednika sedanje Rome iskati med to vodilno trojico, v kateri pa vliwa Torino še povrh največ zaupanja, da bo res vztrajal prav do zadnjega konca.

Med nedeljskimi izidi

je brez razprave najbolj prekržal račune napovedovalcev, še bolj pa gledalcev na igrišču Genove, uspeh, ki ga je na tem nevarnem terenu dosegla letos komaj povprečna Roma. Uspeh zanjo ne pomeni mnogo, zato pa bo tem bolj škodoval premagani Genovi, ki zdaj prav za prav ne spada več med one, ki bodo dobili najlepše nagrade. Položaj zanjo se je brez dvoma poslabšal tudi zato, ker sta obe torinski moštvi spet spravili vse štiri pike — posebno Juventus si potemtakem že osemkrat zaporedoma ni dal odščitni več kakor eno samo točko — in si tako zagotoviti neposredno odličitev pri oddaji najvdnejših prostorov. V ostalem pa sta že do to izluščili še dve enajstoriči, o katerih še ni bila izrečena zadnja beseda: milanska Ambrosiana in rimski Lazio sta tudi več ko uspešno prestala zadnjo preskušnjo in spadata še zmerom med resne kandidate za lepše mesto kakor jih zavzemata sedaj. Poraz Venezije v Bariju ni presenetil nikogar in je v razmerju 1 : 2 samo čustven za goste. Livorno je odigral svojo tekmo z Vicenzo po napovedih, toda zmagal je le premalo prepričljivo. Triestinci tudi ta dan niso imeli sreče; kljub domačemu igrišču in komaj ustaljenemu nasprotniku so se morali za en sam gol spet odreči obema točkama ter se tako zmerom bolj bližajo obema sedežema na koncu tabele, od koder vodi še edina pot — v divizijo B. Razen rekorda v remisu so si zdaj prilagajali še drugo posebnost, in sicer to, da v 14 tekmah še niso zmagali nikoli.

Nova mladinska knjiga

Svatba

MIŠKE MIKI

Pravkar je izšla v založbi Narodne tiskarne ljubka otroška povest znanega bolgarskega pisatelja Nikolaja Fola »Svatba miške Mike s Pirnatovimi ilustracijami, Zgodba o prelepi

kitajski kraljični in o pogumnem kraljčiču Omarju, ki je bil ubil srno gozdne vile in se je zato moral kruto pokoriti, je tako zanimivo in pristrano napisana, da jo bodo naši otroci brali z največjim užitkom. Kraljčič Omar mora ubiti strašnega zmaja, da bo rešen svojega preklestva. Njegova usoda, ki je usoda miške Mike, njegovi boji in uspehi, spletke in dogodivščine na kitajskem dvoru pred tisoč in tisoč leti — to je že cel roman v obliki pravljice. Okusno opremljena v polpatlato vezana knjiga je zelo poceni in stane samo

10 lir

Da ne bomo preveč dolgovestni, navajamo zdaj samo še suhe številke o XIV. kolu, ki se je končalo takole:

v Triestu: Atalanta—Triestina 1 : 0, v Rimu: Lazio—Liguria 5 : 1, v Bologni: Torino—Bologna 2 : 1, v Bariju: Bari—Venezia 2 : 1, v Milanu: Ambrosiana—Milano 3 : 1, v Livorno: Livorno—Vicenza 2 : 0, v Torinu: Juventus—Fiorentina 5 : 2 in v Genovi: Roma—Genova 2 : 0.

Po točkah je zdaj stanje v tabeli takole: 1) Livorno 20, 2) Torino, Juventus 19, 4) Ambrosiana 17, 5) Lazio 16, 6) Genova 15, 7) Bologna, Milano, Fiorentina, Atalanta 14, 11) Roma, Bari 12, 13) Liguria 11, 14) Triestina, Venezia, 9, 16) Vicenza 7 točk. (Roma in Liguria sta odigrala eno tekmo manj.)

Spezia spet spredaj

Ogorčena in od termina do termina negotova je borba, ki jo bilje žilava Spezia za svoj dokončni obstoj na prvem mestu 18 kandidatov iz divizije B. To nedeljo se je kolo sreče spet obrnilo njej v prilog, saj je sama porazila močno Modeno, njen najnevarnejši tekmelec Pro Patria pa je ta dan remiziral v Sodijsu. Tako sta oba spet skupaj in Spezia vodi — čeprav samo z bolj razliko golov. Pot je še dolga in prav zato je važen in dobrodošel tudi vsak zgoditek. Precej visoki zmagi sta si to pot privoščili moštvi iz Udina in Padove, še bolj pomembna pa je bila tesna zmaga Brescie nad Anconitano, zaradi katere je zdaj brez konkurence na tretjem častnem mestu v razpredelnici. Nedeljska igra med Sleno in Pescaro je bila odgledana in morda prav zato je prva trenutno najslabše plasirana med vsemi udeleženci v tej konkurenci.

Nedeljski izidi se lahko zabeležijo na kratko naslednje:

Cremonese—Napoli 1 : 0, Udinese—Savona 5 : 2, Palermo—Pisa 1 : 1, Fanfulla—Pro Patria 2 : 2, Mater—Novara 0 : 0, Padova—Alessandria 7 : 3, Spezia—Modena 2 : 1, Brescia—Anconitana 1 : 0.

V diviziji C se je že začel povratni del tekmovalja. Kakor običajno, objavljamo tudi to pot le nekatere izide iz okrožja A, ki se glase: Gorizia—Fiumana 2 : 2 (s prvo izgubljeno točko za Gorizio), Ponzana—Ampele 9 : 2 (odigrana že prej), Magazzini Generali (Fiume)—Mcglano 2 : 1.

In še nogomet

Tudi ostala sportna kronika zadnje nedelje je — kakor bi ne bila prva januarska — izven vsa v zismekih sijaju — v glavnem izven vsa v smislih nogometnih izidih — razen nekaj manj važnih nastopov v hokeju na ledu.

V Nemčiji so igrali za najrazličnejše naslove, deloma tudi za prvenstvo. Glavni dogodek je bil vsekakor v Kölnu, kjer sta se pomenovno srečali — to pot samo v prijateljski tekmi — obe najslovičnejši nemški enajstoriči München 1860 in Schalke 04. Igra, ki jo je gledalo nič manj kakor 50.000 oseb, se je končala brez gola neodločeno. Pravilo je, da je bila kljub temu zelo napeta.

Slovaški nogometni klub FC Bratislava je v nedeljo gostoval v Dresdenu in izgubil proti domačemu Dresdener SpC s 3 : 6 (1 : 5). To je bil po Berlinu še drugi neuspeh slovaških nogometašev na tej turneji po Nemčiji.

O ostalih sportnih dogodkih zadnje nedelje pa še drugič kaj.

Schäfer včas in Schäfer zdaj

Slavni drsalec je postal artist, toda njegova izvajanja nimajo več vsebine

Prav za prav ne bi bilo treba pripovedovati, kdo je Karl Schäfer, toda slednje je tudi res, da marsikoga izmed čitateljev naše rubrike pred tremi božiči ni olo v Ljubljani in torej pri najboljši volji ni mogel prisostvovati anima dvema zaporednima večeroma na drsališču Ilirije pod Cerkovnim gradom, ko sta tamkaj kazala svojo umetnost v drsanju Karl Schäfer in njegova partnerica Frtzi Gillard. Kdor ju je občudoval, temu Schäferja ni treba predstavljati na novo, saj smo takrat pisali o njem, kakor da bi se bil pravkar vrnil z ene svojih zmagovitih turnej na vsakokratno olimpiado.

Kratko rečeno, Karl Schäfer je oni slavni dunajski drsalec, ki je sedemkrat osvojil svetovno prvenstvo v umetnem dr-

sanju in dvakrat dobil tudi zlato olimpijsko kolajno za prvo mesto v umetnem drsanju na največji amaterski sportni prireditvi sveta. Zdalj ponovimo še to, da je Karl potem dal slovo amaterskemu sportu in se je vpisal med profesionalce. Svoj prestop v tabor poklicnih sportnikov je pred letošnjo sezono spremenil še v drugačno obliko, in sicer tako, da imenuje sebe in svojo skupno artiste na ledu in ne več običajne pridobitnike v sportu, kakor so na primer boksarji, kolesarji ali nogometaši.

Zakaj pišemo o vsem tem? Iz prav zanimivih razlogov. Karl Schäfer in njegovi najboljši učenci so te dni spet otvorili svojo artistično sezono in hodijo iz mesta v mesto kazati svojo spretnost na ledu. Povsod, kamor jih zanesne pot, imajo razprodane hise, povsod jih sprejemajo nič manj navdušeno kakor prej in prav tako tudi glede blagane brzine dozdaj se niso bili nikoli slabe volje. Toda, tale toda je pa vendarle nekaj čisto posebnega — med množico njegovih občudovalcev se je le pojavil mož — neizprani strokovnjak, ki se je temeljito poglobil v Schäferjevo sedanje udejstvovanje na ledu in zapisal o njem, artistu iz sezone 1942, naslednjo skoraj porazno sodbo:

»Vsi lepi spomini na Schäferja ne morejo spremeniti ene ugotovitve, da namreč Karl ni več tako absoluten gospodar na ledu kakor je bil nekoč. Nečesa mu manjka, manjka v resnici zelo veliko. Manjka mu zadnjega, najlepšega. Karl Schäfer pleše. Toda zdaj se ne potruji več kakor se je včas, ker pač nima ničesar pričakovati. Sport živi v svojem ozračju, sportu je treba napetosti. Kjer ni borbe, tam ni sporta, Karl pa zdaj pleše. Zdi se, kakor da je vse tako brezskrbno. In tudi sigurno in brez privlačnosti. Lepo je res, toda to ni več vznemirjajoče in tudi ni več... kakor v sportu.

Velikih potez pri Schäferju ni več. Več na likov je samo nakazanih. Skokov Karl ne pokaže več. Vse je prav za prav stransko lahko. Drsalec, ki so ga gledali zdaj in videli pred 6 leti v Garmischu, kjer je prejel najlepše darilo za sportnika amaterja, pravijo, da bi s sedanjim znanjem ne dobil nikoli več nobenega. In to drži!

Vprašanje amaterstva v sportu je torej veliko težje in bolj zapleteno kakor ga jemljemo na splošno. V nekaterih sportnih panogah je profesionalizem skoraj pogoj za največje uspehe, v drugih pa učinkuje poklicno izvajanje sporta razdirajoče. Pri umetnem drsanju je ta razlika menda največja. Zdi se, kakor da bi poslovna stran čisto izključila vsako vsebino, kakor da bi računali onemogočili vsako tveganje. In potem ostane samo še rutina namesto dogodka...

Schäfer bo še dolgo plesal na ledu, toda odšel bo samo plesal in opravljal svoje nastope. To je čisto nekaj novega, to je slovo od sporta.

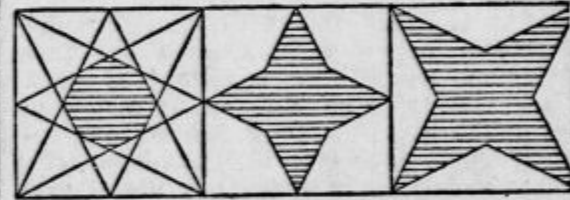
Ce se prav spominjamo, smo prve znake o tej spremembi pri Schäferju opazili že pred tremi leti v Ljubljani. Seveda so bili takrat še manj zaznavni, najmanj pa nas, ki smo ga videli le ob tako redkih in zato še bolj svečanih prilikah.

Paberkki iz avtomobilizma

Združene države ameriške, ki so se sveje čas bavile z načrtom, da bi kljub vojni dale zgraditi 750.000 novih koles z nazivom »Victory Bicycles«, so morale po enem letu vojne močno spremeniti svoje namene. Prišlo je celo tako daleč, da so zadnji čas skoraj čisto prepovedale izdelovanje koles za civilno uporabo, zaradi tega pa, ker tovarne ne dobivajo dovolj surovine.

Kaj vem, kaj znam!

1. Kdo je izumil »godbo z eterskim valovic«?
2. Kaj je »mercerezalca«?
3. Kaj je mavrica, kdaj in kako nastane?
4. Trije skladni kvadrati.

V zgornji sliki vidite narisane tri skladne kvadrate drugega poleg drugega. V prvem kvadratu so oglišča spojena z razpolovišči stranic. Te preme črte oklepajo med drugimi liki somerni osmerokotnik in dve četverkotnički zvezdi, ki sta različnega pregleda narisane posebej v drugem in tretjem kvadratu.

V kolikšnem razmerju so ploščine teh obsegi črtanih ploskev?

samo zamahnil z roko, češ ne sili vmes in nadaljeval:

»Po pameti — sem rekel in vem, kaj sem dejal. Toda pamet je eno, pravica drugo. Vidim te, ilčnik, da hočeš vprašati, zakaj je tako. Nikoli nisem tega izpraševal, zato ti tudi ne vem odgovora. Vem le eno: Tako je! Če kosiš vsaj tri deset let travnik, od katerega plačuje sosed davek, lahko zahteva celotno gosposko, da prepíše na tebe sosedov travnik. Če paseš, velja ista postava, ista, če orješ ali koplješ. Zdalj pa pomisli na gmajno! Sto in sto let, ne le tistih trideset, ki so v postavi zapisana —, so nekateri manj rabili gmajno, drugi več. Zato vidiš, ilčnik, jim gre tudi več pravice.«

Kakor pazljiv učenec učitelja sta poslušala vaščana rihtarja, ki je govoril kakor učen človek. Mnogo se je že prepravdal Jozelj, pa so ga naučili pisane pravice. Dobro je dela rihtarju ta zmaga, pa je še dodal zaupno, kakor da govori sam za sebe:

»Dovolj mi je bilo že vsa leta prekanja o gmajni. Toda, dokler je bila naša pravi gospodar še Savja, se nisem pulil za prazen nič. Sedaj pa je čas, da razdelimo gmajno. Vsi bomo imeli več koristi od nje. Mali manj, veliki več, toda vsi skupaj mnogo več, kakor tako, ko leži neobdelana. Čez noč seveda ne nastanejo kakor v pravljici njive in travniki. S trudom bo pa tudi tukaj rasel kruh. Zato, da vesta, sem še jaz zapregel in odkosil svoj red. Da pridemo od besed k dejanjem.«

Zapišil je koso v travo sredi voza in zataknil zadaj vile in grablje. Tudi ona dva sta se spravila na voz in so oddrli domov.

Janus, zaščitnik januarja —

z enim obrazem je gledal v prihodnost, v novo leto — Pri Rimljanih je bil januar posvečen bogu Janu

Ljubljana, 2. januarja

Prvotnega pomena mesec je zdaj več ne zavedamo. Ali veste n. pr., po kom je dobil ime prvi mesec v letu? Prav tako marsikdo ne ve več, od kod izhajajo imena drugih mesecev. Po prvotnem rimskem, Rimolovem koledarju je leto šlo s 10 meseci. Leto se je začelo z marcem (Martus), ki je bil posvečen bogu Marsu in je šel 31 dni. April (Aprilis) je bil posvečen Veneri (30 dni), maj (Mayus) materi Merkurju, bogu nji Maji, Junius so posvetili boginji Junoni, peti mesec se tedaj še ni imenoval julij marveč Quintilis, to se pravi peti, šesti mesec, sedanjí avgust, je bil Sextilis, sedmi September, osmi October, deveti November in deseti December. Zdal imena zadnjih mesecev leta ne ustrezajo več vrstnemu redu, spominjajo nas na prvotnega koledarja ter so torej zgodovinska. Ime januarja izvira še iz poganskega bajeslovja, kakor še nekatera druga imena mesecev, a so se vseeno ohranila v krščanskem koledarju. Rimsko bajeslovje nam pove marsikaj zanimivega o bogu Janusu ali Janu, ki je bil zaščitnik januarja.

Janus pri nas na slabem glasu

Bog Janus je pri nas zaradi svoje dvočelnosti precej popularen. Kadar hočemo ozi. gospi hinarca, ga primerjamo z Janom, češ, kaže dva obraza in vsak je drugačen. Toda ta poganski bog ni bil nikdar vzornik hinarcev. Na slab glas je prišel po krivici, najbrž zato, ker dandanes ljudje ne vedo več, zakaj so ga v starih časih vpošibljali z dvema obrazoma. To božanstvo so častili že Grki in nekateri mislijo, da je starost Jana mnogo večja kakor rimske države. Rimljani so prevzeli Jana od Grkov ter ga niso mogli zamenjati z nobenim drugim, ko so prevzeli delno tujo vero. Boga Jana so začeli častiti v dobi Numa. Ta vladar kakor njegovi nasledniki so bili hkrati Janovi svečeniki. Raziskovalci sklepajo, da je bil Jan Latincev eno najstarejših božanstev, če ne najstarejši, a v časteh je bil tudi pri drugih italjskih narodih. Baje so to požanstvo častili celo Pelazgi.

Izvor imena

Že v starih časih se niso strinjali pri razlagi imena Jana. Nekateri razlage so bile kaj nenavadne. Tako se jim je zdela verjetna celo razlaga, da ime izhaja iz glagola hiare — zevati: Hianus — Janus. Mislijo so, da je to ime prvotno pomenilo isto kakor kaos, ker so pripisovali Janu, da je bil začetnik vsega. Po drugi razlagi pa bi naj ime Jana izviralo iz glagola ireti, ker je bil Jan bog med vratarji. Vendar so to razlago zavrgli. Najbolj verjetno se jim je še zdela, da je Janus moška oblika za ime Diane. Ime Diane pa izvira iz besede svete, diis, ali dium svetlo nebo. Po tem takem bi bil Jan bog svetlobe, solnca, kar je v resnici bil.

Janus je bil vratar

O imenu tega boga smo se morali malo pomeniti, da bomo lažje razumeli, kakšne namene so pripisovali temu božanstvu. Jan je bil najprej nebeski vratar. Ne sicer z istimi nalogami, kakršne pripisujemo dandanes sv. Petru; Jan je odpiral nebeska vrata zjutraj, da se je zdanilo, in zaprl jih je zvečer za solnce. Sloviti pesnik Ovidij je položil Janu besede v usta: »Predstojnik sem nebeskih vrat...« Ovidij mu je pa tudi pripisoval, da je bil gospodar nad zemljo in morjem in sploh vratar pri vseh poteh in prehodih. Zato je pa bil tudi posrednik med nebom in zemljo, kajti odpiral je vrata pršnjam, ko so se ob daritvah dvigale do bogov. Nebeskega vratarja seveda ne smemo uvrščati med navadne vratarje. Bil je vratar nad vratarji in brez njega se niso mogla odpreti nobena vrata, tako da tudi luna ni mogla začeti svetiti. Zaradi tega so temu bogu posvetili tudi začetke mesecev, kalende.

Janus in januar

Zakaj so posvetili januar bogu Janu? Posamezni meseci so imeli svoje božanske zaščitnike, kakor smo spvedili iz men mesecev. Prvotno pa januarja še ni bilo in prvi mesec je bil marec. Ko so koledar popravili, da bi bolje ustrezal solnčnemu letu, so leto podaljšali in pozneje je postal prvi mesec leta januar. Ta mesec se je pa začel po najkrajših dnevih, ko se je solnce zopet začelo vrčati. To se pravi, da je Janus odpiral solncu vrata ob naravnem začetku leta. Zato so mu posvetili prvi mesec v letu kakor so mu posvetili že kalende.

Tudi vratar pristanišč

Janus je bil tudi gospodar nad vodami, studenci, rekami in morji, zato je pa bil zaščitnik pristanišč; kot zaščitnika luk so imenovali: Janus Portunus (portus — luka). Sicer bi to ime lahko izhajalo tudi od vrat,

vendar so Jana častili tudi kot varuha pristanišč. Svetišče so mu postavili in portu Tiberino pod Aventinom. V počastitev Jana so praznovali 1. avgusta Portunalijs. Janu so tudi pripisovali, da je bil začetnik ter izumitelj brodarstva.

Janus je zapiral demona vojne

Izza dobe kralja Numa je bil Jan tudi naznajevalc miru in vojne. Bil je pač vratar vseh vrst, ki je skozi nje prihajalo vse usodno in veliko. Raziskovalci trde celo, da je ime Jana dalo tudi ime prehodom ali vratom, nikakor se pa Jan ni imenoval ianusa vrata pa janua. Janus je pomenil vsak prehod skozi vrata, pod obokom itd. V takšnih prehodih so postavljali kipe, posvečene Janu. Iz nekaterih takšnih prehodov so nastala prava svetišča. Janu je bilo posvečenih mnogo svetišč in najbolj sloveče je bilo na forumu. V njem je bil kip dvo-obraznega Jana. — Po Ovidiju, pravljici, so začeli pripisovati Janu, da zapira demona vojne tako: Ko so Sabinci pridrli v Rim zaradi uropanih žen in hčer, je Jan odprl svoj studenec ter razlil po sovražniku vodo in žveplo. Poslej so bila Janu posvečena vrata na forumu v miru zaprta, med vojno pa odprta. — Toda že prej so verovali, da ima Jan v miru zaprtega demona vojne. Ko ga je izpustil — kar je lahko stori kadarkoli — se je vojna začela in nihče je ni mogel preprečiti. Zanesljivo je, da so v Janovih svetiščih že v davnihi žrtvovali božanstvu ob začetku vojne. Vergil pr. poveduje, da je konzul, ko so sklenili vojno, obločen v kvirinalski trabeo, krasen plašč, odprl vrata svetišča ter razglasil vojno. Podobni čredi so bili najbrž v navadi tudi ob koncu vojne. Včasih je morda zelo tola doba, preden so zopet odprli Janovo svetišče, odnosno vrata.

Prvi januar velik praznik

Rimljani so pogosto proslavljali Jana, največji praznik je pa bil prvega januarja, kar je razumljivo, saj je bil ves ta mesec posvečen Janu. Zjutraj 1. januarja so se vsi obračali na močnega Jana ter ga pro-

sili, naj bi bilo leto srečno. Tedaj so si tudi voščili srečo kakor si jo voščimo dandanes. Hkrati so si tudi delili darila, ki so jih imenovali strenae. Ime se je ohranilo v francoščini v besedi étrennes. Ta darila so bila posušeni datliji, smokve in med, kakor pravi Ovidij: palma, rogosaque carica, candida mella. Priljubljeno darilo je bilo tudi novčič, ki je bila na njem Janova podoba. Noveletna darila so bila dobro znamenje — omen — za novo leto in bila so v splošnem v navadi. »Patroni« so 1. januarja prejeli od svojih klientov voščila: annum novum, faustum, felixque tibi! — Rimljani so verovali, da je vse dobro, če je začetek dober, zato je tudi vsak na novega leta dan začel svoje delo, ne glede na poklic, kajti sicer bi mu ne šlo dobro od rok med letom. Celu pretor je sedel ta dan na svoj tribunal. Prvemu januarju so pripisovali posebno velik pomen zlasti ob dobi, ko so konzuli začeli nastopati svoje službe na ta dan (od 1. 153. pr. Kr.). Vstajali so zelo zgodaj, še preden se je zdanilo ter so opazovali znamenja, ki so jim napovedovala prihodnost. Ptem so se konzuli oblekli v uradne obleke, sprejeli voščila svojih pristašev ter odšli proti kapitolu, da so tam darovali Jupitru kot najvišjemu varuhu države.

Jan je gledal v prihodnost in preteklost

Janu so pripisovali, da je bil vseviden, ker je imel dva obraza. Zato je pa tudi gledal v prihodnost; z enim obrazom je gledal v preteklost, z drugim v prihodnost. Zato je tudi ob novem letu, v svojem mesecu gledal vnaprej. Škoda samo, da ni razodel, kar je videl. Raziskovalci pravijo, da je dvojni obraz značilnost solnčnega boga. Včasih so pa Jana tudi upodabljali s štirim obrazi. Sicer pa razlagajo Janovo dvočelnost tudi s tem, da je bil vratar ter je gledal ven in noter — moral je vse videti. — Zdal pa, ko Janus gleda v novo leto, naj bi videl vse, kar si ljudje žele dobrsja; januar mu je še vedno posvečen vsaj po imenu, a s tem ni rečeno, da mora biti ta mesec dvočeln.

Kratka zgodovina postelje

Prava postelja se je pojavila v severni in srednji Evropi šele v 6. stoletju

Postelja je bila gotovo prvo pohištvo, ki si ga je človek omislil. Navzlic temu pa ni tako stara, kakor človeštvo samo. O tem se lahko prepričamo pri primitivnih plemenih, ki še zdaj ne poznajo postelje; in sploh ne pravega ležišča, temveč počivajo kar na tleh in če jih zebe, si kvečenojo pokrijejo golo ležišče s listjem ali slamo. Dasi ne tako kakor človeštvo samo, je pa postelja vendar že zelo stara. Uporabljali so jo že v starem Egiptu, pa tudi Asirci in Perzijci so jo poznali.

Homer je v »Odiseji« podrobno opisal staroško posteljo, kakršne so imeli v bogatih hišah. To je bila še neke vrste luskusna postelja, narejena iz dragocenega lesa ter bogato okrašena z rezbarijami in zlatimi, srebrnimi ali slonokoščeniimi vložki. Blazine so počivale na širokih jermenihi iz rdečega usnja in postelja je bila pokrita z dragocenimi kožami ter odejani.

V Homerjevih časih so uporabljali luskusne postelje še izključno za spanje ali počivanje. Pozneje so pa služile postelje še drugim namenom. Stari Grki in Rimljani niso uporabljali postelj samo za nočni počitek, temveč so na njih tudi sedeli čez dan ali pa jih uporabljali celo namesto stolov pri jedi. Stanovanjska oprema starih Grkov in Rimljanov je obsegala samo posteljo in po njih številu se je poznalo gospodarstvo premožerjsko stanje. Dočim imamo zdaj po stanovanjih samo eno posteljo za vsakega družnškega člana, so imeli stari Grki in Rimljani po tri ali celo štiri. Če so prišli gostje v hišo so pač sedeli na posteljah. Grške in rimske postelje so bile bronaste ali lesene, imela so štiri ali šest nog, lepo izrezljanih in okrašenih. Pokrile so bile s kožami, volnenimi odejami ali platnениmi rjuhami. Posebnih blazin za vzglavje stari Grki in Rimljani večinoma niso poznali.

Germani so imeli v najstarejših časih v svojih hišah ležišča iz blazine in odej, ali pa so spali kar na klopih ob stenah. Klopi so pokrivali s kožami, blazinami in odejami. Čez dan so pa sedeli na njih. Tudi pri nas naletimo tu pa tam na kmetih še zdaj na široke klopi ob stenah, zlasti pa ob pečeh. Na teh klopih spe otroci pa tudi odrasli tam, kjer šteje družina mnogo članov, da nima vsak svoje postelje. Otroci po kmetih spe pozimi tudi na peči, ki je vso

noč prijetno topla. Šele v šestem stoletju so se pojavile v severni in srednji Evropi prave postelje. V zgodnjem srednjem veku ljudje v posteljah niso ležali, temveč napol sedeli. Pernice so prišle v rabo šele v 18. stoletju. V srednjem veku so bile postelje zelo velike in bogato okrašene. Pozneje so pa postale vedno manjše in okraški so polagoma izginjali.

Nov čuvar madžarske krone

Na predlog državnega upravitelja je bil imenovan na mesto umrlega grofa Tigorja pl. Telekyja za čuvarja madžarske krone podpredsednik poslanske zbornice baron Albert Radvansky. Madžarska ima dva čuvarja krone. To je izredno visoka čast v okviru madžarske ustave. Položaj čuvarja krone sloni na dejstvu, da madžarska krona v nasprotju z insignami drugih evropskih vladarjev ne pripada kralju odnosno kraljevski rodbini, temveč narodu.

Umetnostna razstava v Sofiji

V nedeljo je bila otvorjena v Sofiji 16. splošna razstava s kratkim nagovorom predsednika Zveze upodablajočih umetnikov in prosvetnega ministra. K otvoritvi so prišli zastopnik kralja Borisa, več ministrov, zastopniki mestne občine, univerze in vojske. Razstavljenih je okrog 500 slik in plastik. Razstavlja nad 150 umetnikov. Razstava bo odprta mesec dni.

Varčevanje z električnim tokom v Sofiji

V Sofiji je letos poleti primanjkovalo vode, ker je bilo poletje izredno suho. Jene je sicer večkrat deževalo, toda s tem se položaj ni mnogo zboljšal. Preskrba gospodinjstev z vodo je sicer malone v polni meri zagotovljena, pač pa primanjkuje vode mestni elektrarni. Zato je treba z električnim tokom varčevati. Nekaj ur na dan morajo električni štedilniki in električne peči po stanovanjih počivati. Na mero-dajnem mestu pravijo, da bodo trajale te omejitve do marca.

P. G. Wodehouse

64

PODJETNI SAM

Humorističen roman

Nekaj minut po tem razgovoru je Sam, ki je kot dober hišni gospodar škropil svoj vrt, začel nedaleč od sebe zamolkel hrup. Odložil je škropilno cev in z velikimi koraki krenil proti hiši. Prišel je baš za časa, da je videl, kako so se zadnja vrata silovito odprla in kako je njegov »hlapec za hišna dela« v divjem begu planil čez prag.

Lončena skleda je priletela za njim, za las mimo glave, in se kakor jajce raztreščila na vrtnem zidu. »Hlapec za hišna dela« se je skokoma pognal do vrtnih vrat ter izginil na prašni cesti, med tem ko je Sam, ki si tega poloma ni znal razložiti, jadrno stopil v kuhinjo. Tam je našel Hasha v stanju nepopisne razjarjenosti.

»Prepriček, a?« ga je vprašal in pomežiknil. Hash je hitro še izrekel nekaj mornarskih kletvic.

»Za mojim dekletom laži, pa sem mu povedal, kaj mislim o njem.«

Sam je tlesnil z jezikom.

»Otroci so pač otroci!« je modro dejal. »A povejte mi, Hash, po nekih besedah, ki so vam ušle snoti, ko ste se vrnili domov, bi človek sodil, da se vaša vna za sveti zakon polagoma ohlaja. Mar ne?«

»Ehm?« je vprašal gospod Todhunter.

»Po načinu, kako ste se snoti izrazili o nesposobnosti prenatrjenih porok, sem mislil, da se nekaj kesate. Z drugimi besedami, bili ste podobni človeku, ki se skuša otresti vseh čuvstvenih vezí. Zdal pa mahoma vidim... Bogme, zdi se mi, da ste priredili pravi turnir!«

»Kako mislite?«

»Govorim samo o tem, kar sem videl na svoje oči. Ste se nemara kaj premislili zastran prenatrjenih porok?«

Hash je poparjeno buljil z očmi v štedilnik. Bil je pač izmed tistih ljudi, ki le s težavo najdejo pravo besedo za to, kar jih grize.

»Nu,« je rekel po daljšem molku, »stvar je ta, da sem večeraj prvič govoril z njeno materjo.«

»Aha,« je rekel Sam, in zona ga je izpreletela. »To je bilo pogumno dejanje, ki ga jaz ne bi tvegal kar tako.«

»Povejte mi, Sam,« je Hash mrko nadaljeval, »kaj menite, ali postanejo vsa dekleta takšna, kakor njihove matere?«

»V nekem oziru že.«

Zdal se je tudi Hash zgrozil.

»Toliko drži, da se v mislih mnogo več ukvarjam z njo takrat, kadar sem daleč od nje.«

»Ta pojav je vsem zaljubljenecem skupen. Razdalja dela srca bolj nežna, pravi star govor.«

»A jaz sem hotel reči, da se v mislih mnogo več ukvarjam z njeno materjo,« je Hash še bolj mrko nadaljeval.

»Z njeno materjo?«

»Da, z materjo. In prav v takih trenutkih bi se čutil najbolj srečnega, ko bi vedel, da je vsega konec... Potem pa, ko spet sedim zraven nje in jo držim okrog pasu...«

»Za Boga!« je Sam poskočil. »Ali tudi zdaj govorite o materi?«

»Ne. Zdal mislim dekle.«

»O, v redu. Pravite torej, da jo držite okrog pasu, in po tem takem...«

Hash je prikal.

»In kadar se gledava, ona mene in jaz njo, tedaj je stvar povsem drugačna... Navadila se je, da iztegne bradico proti meni in strese tiste goste lase...«

Sam mu je razumevalje pritrdil.

»Vem, Hash, tudi jaz vem, kako je to,« je dejal in se nasmešnil. »Ženske so vse enake. Od sile mnogo se zanašajo na to stresanje las. Nu, ako hočete poslušati dober svet, ki ga daje stara gospa dekletov vse Anglije s škotsko vred, prečitajte njen odgovor neki »Bonnie Lassie« iz Glasgowa v današnji številki »Home Companiona...« Tu gre, da se tako izrazim, za strah pred tačo. A ko že govoriva o teh rečeh, dragi Hash, vas hkratu prosim, da bi se kolikor moči vzdrževali ubijanja našega hlapca Saj menda res ni kajsi prijeten na oko, toda koristen je. Ne pozabite, da se bo Amy čez nekaj dni spet kopala.«

Hrabrilno se je nasmešnil tovarišu svojih pusto-lovščin in odšel spet na vrt.

Križem sveta

• Italijanski slikarji v filmu. Neka italijanska filmska družba pripravlja več filmov, ki bodo prikazali življenje znamenitih slikarjev. Cancieri bo režiral film o Tintoretu, Saito film »Caravaggio«, Pozzetti pa film »Botticelli«. V načrtu je tudi film »Stiri bitke« s slikami Paula Uccella, Piera della Francesca, Raffaella in Tintoretta.

• Najstarejši krotilec. V Bariju je obhajal te dni 65letnico rojstva g. Oscar Brumer, najstarejši med italijanskimi krotilci. Brumer je bil uslužben v znanem cirkusu Togniu in je na svoj 65. rojstni dan dal slovo težavnemu poklicu. Na njegovo mesto je stopil 23letni Napolitanec Salvatore Cervo.

• Italijanski delavec je rešil nemškega vojaka. Nedavno ponoč je šlišal delavec Florentino Tortato, stanujoč na Lidu v Veneziji, obupne klice na pomoč. Klici so prihajali iz kanala Via Cipro. Tortato je prižgal žepno svetilko in pogledal skozi okno. Opazil je v vodi pol seboj nemškega vojaka, ki je skušal priplavati k bregu. Tortato je ne glede na hladno noč in mrglo planil v vodo ter pomagal nemškemu vojaku na suho.

• Huda železniška nesreča. Iz Ottawe poročajo, da je železniška nesreča pri Almontu (Ontario) zahtevala 32 smrtnih žrtev in preko sto ranjenih. Zaradi napačno postavljenih kretnic se je tovorni vlak zaletel v osebnega Nesreča se je zgodila preteklo soboto zvečer.

• Usoden strel. Občinski stražnik Castelli iz Varza pri Domolosoju je doživel nenavdno dogodovščino. Med tem ko je bil v službi, ga je zadel strel iz puške nekega lovca. Svinčenka ga je ranila na zapestju in sicer v trenutku, ko je z roko nesej pipo v usta. Castelli pravi, da mu je kretnja z roko rešila življenje, sicer bi bil zadet v srce.

• Rop v angleškem kinematografu. V Horstanu (Essex) sta dva moška, preobčena v kanadsko vojaško uniformo napadla kinematografsko blagajno. S pištolami v rokah sta prisilila blagajničarko, da jima je izročila ves denar, ki ga je bila vnovčila za predstavo za božične praznike. Ko je kriminalna policija prispela na mesto, kjer je bil izvršen rop, ni bilo o storilcih nobenega sledu več.

• Iz Stockholma v New York v trinajstih urah. Dve veliki švedski družbi, »Svenska Amerika Linien« in »Aerotransport«, sta se zedinili v veliko zlužbo, ki ima namen po sedanji vojni urediti dnevno letalsko službo med švedsko prestolnico in New Yorkom. V službi zračnega prometa bodo ogromna letala, katera bodo poganjali po štirje motorji. Gradbeni načrti teh letal predvidevajo celo luksuzne prostore s salonom za obede. Vsako takšno letalo bo razpolagalo z udobnim prostorom za 56 potnikov, ki bodo imeli med vožnjo na razpolago telefon, radio, kinematograf, izbrano knjižnico in, kar se razume samo po sebi, prvovrstno kuhinjo. Posadka bo sestavljena iz poveljnika, dveh pilotov, dveh mehanikov, dveh mojstrov, dveh radiotele-

grafistov, iz upravitelja letala, kuharja, podkuharja, štirih natakarejv, dveh strežajev, enega pikola in dveh strežnic v baru. Izračunali so tudi, da bo veljala vožnja s takšnim letalom od Stockholma do New Yorka približno 8.000 lir. Letalo bo potrebovalo za tak potlet 13 ur, letelo bo z brzino 380 km na uro in sicer v približni višini 4.000 metrov.

• Dve železniški nesreči. V bližini Ankare sta trčila dva vlaka. Trije vagoni so se iztirili in delno razbili, sedem oseb je bilo ranjenih. Druga železniška nesreča se je primerila blizu Carigrada zaradi napačno postavljene kretnice. Tam je zavzlet neki vlak iz nasprotni smeri. En potnik je bil ubit, 15 oseb pa je bilo hudo in lahko ranjenih.

• Osveta zavrnjene neveste. V Altichiaru pri Padovi je neki kmetijski fant odslavlil svojo nevesto, ki si je nato izmislila svojevrstno osveto. Ko sta šla njen bivši zaročenec in njegova nevesta od poroke iz cerkve, je odslavljenca nevesta stopila k novoporočenemu paru ter izročila ženinu mrtvaški venec z napisom na črnem traku: »V globoki žalosti. Tvoja Antoanetta.« Svatje so bili nemilo dirjeni.

• Nemški tečaji za italijanske pisatelje so se pričeli te dni pod pokroviteljstvom društva rimskih pisateljev na univerzi v Rimu.

• 70 let Budimpešte. 22. decembra je minilo 70 let, ko je bil sprejet sklep, da se združita mesti Ofen in Pest z mestom Alt-ofen in Margaretinim otokom v Budimpešto. Rast madžarske prestolnice, ki šteje danes precej nad milijon prebivalcev, je bila silno hitra. Leta 1850. sta mesti Pest-ofen in Alt-ofen šteli skupaj samo 168.000 prebivalcev. Prvi budimpeštanski župan Karel Kammermeyer, ki mu je bil pred kratkim postavljen spomenik, si je mnogo prizadeval, da je iz prvotnih treh mest ustvaril moderno prestolnico Budimpešto.

• Učitelji se izobražujejo za strokovne delavce. Po nemških listih povzemamo da se je položaj v ameriškem ljudskem šolstvu po enem letu vojne že tako poslabšal, da grozi resna kriza. Razen vpoklicev v ameriško armado se pozna veliko pomankanje učiteljev tudi zaradi tega, ker se desetisoč ljudsko-šolskih učiteljev, ki so bili izredno slabo plačani, niso mogli upreti skušnjavi, da ne bi iskali zaposlitve v velikih industrijskih središčih. Tam se izuče za strokovne delavce in imajo potem možnost za mnogo višji zaslužek, kakor so ga imeli kot ljudski vzgojitelji.

• Strežnica v petih vojnah. Dne 31. decembra obhaja svoj 100. dan Berlinčanka grofica Jenny Kellerjeva, najstarejša strežnica nemškega Rdečega križa. To kariero je začela leta 1864. v vojaškem lazaretu v Flensburgu. Udeležila se je petih vojn. Grofica se živo spominja svojega življenja in je navzlic visoki starosti še svežega duha.

• Veliko jezero je izginilo. Biološka odprava Sagan-Omo, katero vodi Edoardo Zavattari, je leta 1939 ugotovila, da je na zemlji južne Abesinije izginilo tako zvan. Štefanovo jezero, ki je v zadnjih 50 letih večkrat spremenilo svojo obliko. Zavattari izraža v »Bollettinu della Società Geografica Italiana« sodbo, da je jezero izginilo zaradi tega, ker so vode poniknile pod zemljo.

V globoki žalosti sporočamo, da nam je dne 2. januarja 1943 ponoči umrl naš dober soprog, oče, brat in tast, gospod

Steiner Anton

tesarski mojster in gostilničar

Pogreb bo v torek, dne 5. januarja t. l. ob ¼ 4. uri popoldne v žal. kapelice sv. Jožefa, na pokopališču k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 4. januarja 1943.

Žalujoča soproga **MARIJA**, sin **LEOPOLD** — in ostalo sorodstvo

Izhiral je in dotpel 3. januarja t. l. gospod

Kandare Alojz

iz Dan

Draga pokojnika sprejmo dne 5. januarja 1943 ob ¼ 3. uri popoldne v žal. kapelice sv. Janeza, k Sv. Križu.

Ljubljana, Dane, 3. januarja 1943.

UZALOŠČENI SVOJCI iz Loške doline in Ljubljane

K Večnemu je odšla naša ljuba žena, mati, stara mama in teta

URŠULA AŽNOH roj. MERŠOL

previdena s tolažili sv. vere v 86. letu starosti.

Pogreb drage pokojnice bo v sredo 6. januarja 1943 ob 14.30 z žal. iz kapelice sv. Marije, k Sv. Križu. — Maša zadušnica se bo zanj darovala 11. januarja ob 6.30 v cerkvi Marijinega Oznanjenja v Ljubljani.

Ljubljana, dne 4. januarja 1943.

Žalujoče rodbine: **AŽNOH, FELDIN, MERŠOL**